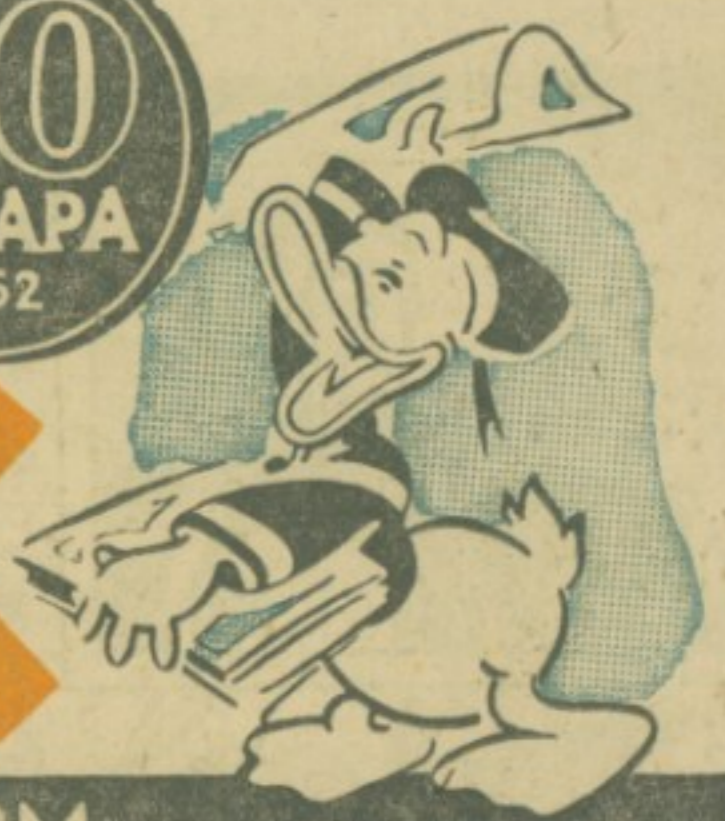

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XX — Број 359
Субота, 15 новембар 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

НАДЗАД
ОБ
РАКЕТА
НАПУСТИЛА
ПЛАНЕТУ
...ОД
НОСКИ
ПУТНИКЕ
КРОЗ
СВЕМИР...
ПРЕМА
ЗЕМЉИ
!

У овом броју

- ЈЕДНА УГАШЕНА ЗВЕЗДА
- ПАВЛО КАЗАЛ
- ЗОВ ДИВЉИНЕ
- И МНОГЕ ДРУГЕ ЗАНИМЉИВОСТИ
- СТРИПОВИ:
Биш челик, Паја, Мики,
Флаш Гордон, Бим и
Бум, Светлост у шуми,
Попај и Вучко

После повратка са планете Зорана

ФЛАШ ГОРДОН

кренуо је да се проведе на мору. Али, уместо одмора, он упада у веома забудљиве догађаје у дубинама мора и доспева на легендарну Атлантиду.

НОВИ СТРИП

који почиње од идућег броја „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“.

„ЧАРОБНА ФОРМУЛА“

Ж

ак Дивал, млади пекар из Дијепа у Француској, постао је такорећи преконоћ чувен! Његов живот је сасвим једноставан. Ничег нарочитог није било. Сваки дан само испуњен радом у пекари која је прво била његовог деде, а затим његовог оца. До славе га је довео само његов рад. Пре две-три недеље пронашао је начин како да његова пекара пече хлеб који се неће убјатити већ после двадесет и четири часа. Хлеб, који се сада продаје у читавој Француској, прављен по његовом рецепту, сви зову „хлеб из Дијепа“.

Укратко: овај младић је многе ноћи проводио с рукама у нађама пуним теста, и непрекидно размишљао, нарочито от како је остао сам да води пекарку, пошто се његов отац, ратни инвалид, повукао заморен радом и ранама задобијеним у Другом светском рату, бранећи свој град Дијеп од хитлеровских завојевача. Размишљао је о томе како да пронађе начин да хлеб остане свеж бар неколико дана. Почео је са пробама. И дошао на идеју да у хлебно тесто стави

мало масноћа, тојест сасвим мало разних масних материја. На тај начин справљен, његов хлеб, чувен и по својој необичној округлој форми, јер читава Француска деценијама зна само за векне, остао је свеж осам до десет дана, укусан и мек као да је тек извађен из пекарске пећи.

Том „чаробном формулом“ Дивал је решио проблем који га је годинама мучио. Успех и популарност били су одмах ту... После Дијепа цела Бретанја је почела да прави такав хлеб, а затим је дошао Лион, па за њим и сви већи француски градови и најзад Париз.

Дивал је несеквично открио свим пекарима Француске свој рецепт, али само под једним условом, да га свуда продају као „округли хлеб из Дијепа“. Приликом пуштања у продају првог „дијепог хлебчића“ у Паризу, приређена је мала свечаност на којој су за многе званице из јавног, а особито уметничког живота, приређивачи припремили једно изненађење — у приличан број хлеба ставили су по један златник. Овим је требало симболично казати — да у хлебу меком као душа, зуби немају да крцају ништа сем — злата!

„ЕЛЕКТРИЦИТЕТ СРДАЧНОСТИ“

Пре извесног времена предложено је да се британска и француска електрична мрежа повежу. И то зато што се највеће оптерећење централа у овим земљама не догађа у исто време. Кај наступиле нестајнице струје у Француској и то у време кад се за њом осећа нај

већа потреба — у сате кад се готове обеди, водови електричне енергије из Енглеске допуњавали би струјом француску мрежу и обрнуто. После опсежних испитивања начињен је план за сарадњу на „електрицистику срдачности“ како је ово остварење названо.

Најмлађи поштар

Када становници града Ешленда, у америчкој држави Орегон, чују рано ујутру топот коња — они знају да то долази поштар. А он је можда један од најмлађих поштара на свету. Зове се Џон Лајбрант. Има тринаест година. Пошту разноси на свом шестогодишњем понију Доли.

УЗБУДЉИВО И ЗАНИМЉИВО

Ла Перуз, славни француски морепловац (1741—1788) био је врло млад кад је ступио у морнарицу. Учествовао је у многобројним биткама, проносио славу фрегатама којима је командовао и доживео велике почести од најбољих војсковођа свог времена. Један од његових значајних подвига, у доба кад се стварало француско колонијално царство, било је рушење енглеских утврђења у Хандзонском Заливу. Захваљујући својој храбрости и својој радозналости, он је између 1774 и 1778 пловно свим морима света било у рату било за време мира. Због његових врлина, Луј XVI му је поверио команду над експедицијом која је имала да врши научна испитивања на непознатим континентима. Уз помоћ научника Флеријана, сам Луј XVI је написао упутства за Ла Перуза који је требало да настави дело капетана Кука.

Првог августа 1785, Ла Перуз је напустио Брест, Пошто је проверио да ли су нека места у Атлантику добро забележена у географским картама, прошао је крај Ускршњих и Сандвичких Острва па је избио према западној обали Америке да испита предео који Кук није могао, јер су га буре и ветрови стално бацали према јужини. Баш на томе месту започео је низ недаћа и несрећа које су отада пратиле ову француску експедицију. Најиме, био је откривен један нов залив — Залив Француза. Пошто је требало да се изврше још неки географски увиђаји, Ла Перуз је послао у ту сврху три брода. Али, приближивши се обали баш кад је пљима била најјача, бродови су се разбили о подводне гребене. Са њима је потонуо 21 члан посаде од којих шест официра.

До најзначајнијих резултата Ла Перуз је дошао обилазећи обалу Тартарије. Пловећи северно од Сендвичких Острва, открио је једну широку усамљену стену коју је назвао Нежерово Острво. Али, у поноћ, море је било толико узбуркано да лађе умало нису потонуле. Изко више или мање оштећени, бродови су успели да се спасу, и у Мизанли су направљени. Затим је опшловно на источне обале Азије која је у то време била готово непозната. Мореуз који данас носи његово име и води према Камчатки само је доказ куда је спс пролазио. Ту, на крајњем истоку, у луци Светог Петра и Павла, добио је писмо са указом о његовом постављењу за капетана ескадре.

Ла Перуз је напустио Камчатку 29 септембра 1786, и пошао на југ. На острву Мауна, доживео је нову незгоду. Његов пријатељ Деланг командант великог једрењака „Астролаба“ успљовио је у залив са више чамаца да би морнари снабдели своје бродове водом за пиће. Залив је био пун подводних стена. Наједном, напали су их урођеници, но Деланг је успео да се с њима споразуме. Али, кад се нису надали, на људе се спустила права киша камења. Морнари су падали раскрваљени, други су бежали и са телом пуним рана пливали, спасавајући се, до својих једрењака. Том приликом је погинуло доста људи међу којима и природњак Ламанон.

ХРАБАР И РАДОЗНАО

ЛА ПЕРУЗ

ПЛОВИО ЈЕ СВИМ МОРИМА СВЕТА И У РАТУ И У МИРУ

И поред тога је наставио пловидбу. После безначајних путовања, 15 јануара 1788 стигао је у Залив ботаничара, на западној обали Аустралије. Отдакле је 7 фебруара послао своје последње писмо и отада судбина Ла Перуза и његове експедиције обавијена је тајном. Зна се само толико да је крајем 1788 требало да стигне на Ил де Франс. Но године су пролазиле, а о њима више није било трага.

Перузово дело други су наставили и са успехом завршили. Неки од тих научника постали су чланови Француске академије. Али прва велика експедиција која се никад није вратила остала је у сећању Француза као једна од националних трагедија. Много година после нестанка Ла Перузових бродова породице посаде узалуд су чекале да се људи врате. Тек 1827, енглески поморац Дилон открио је на острву Ваникори место где су једрењаци настрадали, а 1928, Димон-Дурвил је дошао да утврди је ли се несрећа заиста ту догодила. Том приликом је подигнут споменик жртвама које су под спрудовима Ваникорија оставиле своје животе.

Ripley's

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

СРЕДЊОВЕКОВНИ ВИТЕЗОВИ

ЧЕСТО СУ ОДЛАЗИЛИ У ВОЈ НОСЕКИ НА ВРХУ ШЛЕМА КИП ИЗАБРАНИЦЕ СВОГ ГРЦА

КАМЕНИ ВОДОПАД
У ЈЕДНОЈ СТАЛАКТИТСКОЈ ПЕКИНИ У БЛИЗИНИ ГРУНДА У НЕМАЧКОЈ, ПОВЕЉАВА СЕ НЕПРЕСТАНО БЕК 2.000 ГОДИНА

"СПОТ"

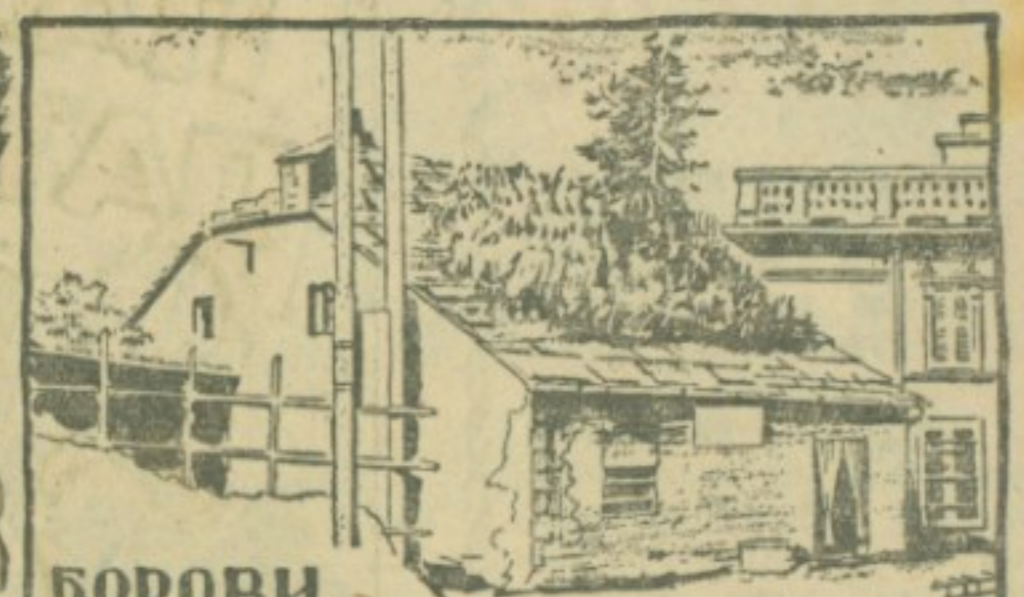
ГАС ЦОНА ТЕНЕРА ИЗ ШРЕВЕРПОРТА, ПРВЕШКОМ ЈЕ БИО ЗАКЛУЧАН У ПРАЗНОЈ КУКИ, ГДЕ ЈЕ БЕЗ ХРАНЕ И ВОДЕ ПРОВЕО 19 ДАНА А ИПАК НИЈЕ ОБОЛЕО

НАЈСКУПЉА КОТАРИЦА ВОЋА У ИСТОРИЈИ

ВАРШАВСКА ПЛЕМКИЊА КАТАРИНА КОСАКОВСКА (1710 - 1801)

ЗАБОРАВИЛА ЈЕ ЈЕДНОМ ДА ПОНЕ-СЕ НА ПИЈАЦУ НОВЧАНИК. ДА ВИ ИПАК КУПИЛА ЈЕДНУ КОТАРИЦУ ПОМОРАНЦИ, ЕКИНУЛА ЈЕ С ВРАТА ОГРИЦУ ОД ДРАГОЦЕНИХ ИСТОЧЊАЧКИХ БИСЕРА И ЗА СВАКУ ПОМОРАНЦИЈУ ДАЛА ПО ЈЕДНО ЗРНО

БОРОВИ
РАСТУ НА КРОВУ ЈЕДНЕ КУКЕ У БЕНОВИ, У ИТАЛИЈИ

СТЕНА-ЈАСТУ-ЧЕ ЗА ИГЛЕ
У БЛИЗИНИ АШЕРСЛЕБЕНА (НЕМАЧКА) НАЛАЗИ СЕ ЈЕДНА СТЕНА ТОЛИКО МЕКА ДА СЕ У ГРУ МОГУ ЗАБАДАТИ ИГЛЕ, ШТО ТУРИСТИ И ЧИНЕ

ПАР ЦИПЕЛА

КУПИО ЈЕ ЛУ ОБСТОБЕЛД ИЗ БРУКЛИНА (САД) 8 ЈАНУАРА 1925. А НОСИ ИХ ЈОШ И САД ПОСЛЕ 33 ГОДИНЕ

ЧИ-ЧИ најређа и најтајанственија животиња на свету

Од пре неколико векова доводски зоолошки врт „Репент парк“ предлажен је посетиоцима. За кратко време два милиона Енглеза из свих крајева обилили су ка воз у коме је најређа и најтајанственија животиња на свету, тибетански медвед Чи-Чи. Он има благе очи, а крзно му је беле и црне боје. За њега је дат баснословни износ од 18 милиона динара. То није никакво чудо ако се зна да само три зоолошка врта на свету — у Пекингу, Москви и Лондону, имају Чи-Чија. Према оцени истраживача и природњака у слободи живи само још око 30 Чи-Чија који су још неспитани и зато нису сврстани

у један од познатих животињских родова. Првог Чи-Чија пронашао је француски природњак и мисионар Арман Давид за време свог боравка у Тибету 1869 године. Урођеници су му објаснили да је то медвед бамбуса кога они називају панда. Једини крајеви где живи панда су најслабије насељени пустињски плато на Тибету, у суседству Хималаја. Они су и једина жива бића тих стеновитих и снежних предела на висини од 3.500 метара. Путовање Чи-Чија од његове постојбине до Европе представља праву одисеју. Кад је ухваћен био је једномесечно мече и отпремљен у пекиншки зоолошки врт. Ту га је аустријски трапер Хајни Демер добио у замену за збирку од 32 најређе животиње које је годишну дана ловио у Кенији. Демер је са собом понео у Евро-

пу велики товар бамбуса који представља готово искључиву храну Чи-Чија. Пошто је азијски мечак провео неколико недеља у франкфуртском зоолошком врту почеле су пристизати милионске понуде за његов откуп од разних зоолошких вртова у САД. Вашингтонски врт је склопио уговор о куповини Чи-Чија за 15 милиона франака али када је требало да медвед пође на пут преко океана искреле су неочекиване тешкоће. Мада су све административне формалности за његов улазак у САД биле обављене један високи службеник у Државном секретаријату је открио да је Чи-Чи пореклом из Кине, а пошто САД са њом немају никаквих дипломатских ни трговинских веза то се и панда мора сматрати као нешто рођено или направљено у Кини, па према томе и за њега важи строг ембарго. Савесно су испитани сви важећи прописи, недељама је пандин досије ишао од министарства до министарства Стејт департмента али слово закона је према њему остало круто — панда је рођен у Кини и њему нема приступа у САД.

Тако је мало требало да мечак постане жртва хладног рата. Очекујући полазак за САД његов власник није обнављао залихе бамбуса неопходног за његову исхрану. Када је дефинитивно решено да мора остати у Енглеској оне су већ биле потпуно исцрпљене. Панда је одбио да прима ма какву другу храну којој му је његов власник нудио и почео је нагло да слаби. Имао је ипак среће што се нашао у земљи обожавалица животиња. Када су чули да му прети опасност многи Енглези су се дубоко узбудили. Радио-телевизијска мрежа, велики листови „Дејли експрес“ и „Санди график“ упутили су својим слушаоцима, гледаоцима и чи-

таоцима апел да одмах пошаљу Демеру расположиве количине младог бамбуса. Али, нико у Енглеској није гајио бамбус. Ситуација је била сасвим критична. Спас је ипак дошао, али с друге стране канала. Један одгајивач из француске покрајине Корнуај понудио је Демеру већу количину младих, зелених и сочних бамбусових трски. Тако је панда спасен и откупљен за зоолошки врт у Лондону. Интересантна је једна његова особеност — природњаци не могу утврдити да ли је та животиња мужјак или женка. То ће се открити тек када угине, аутопсијом леша.

Ни мржава да згази, али...

Прошлог месеца отворена је у Женеви једна од највећих у нашем столетју афера фалсификовања марка. На челу банде налазио се Италијан Силвио Фенци, скромни службеник беновског пристаништа, у чијим је складштима наведено 150.000 дојних или фалсификованих винџета. Спручњаци Интерпола сматрају да је штета коју је овај препредени обманљивач нанео десетинама хиљада филателиста у свету огромна, а да су од његових фалсификата нарочито угрожене немачки, амерички и француски филателисти. Око 100 милиона филателиста на свету

стрепа од ове нове афере јер је утврђено да су многи највећи светски експерти оценили марке које је Фенци фалсификовао — као оригиналне. Да би на исправним маркама начити „грешке“ које опромно увећавају њихову вредност или да би фалсификовали неку марку варалице се служе најсавршенијим савременим средствима а њиховој машини нема праница. Они долажу цифре, одузимају десимале, ретуширају да би засенчили неке делове површина, фалсификују лешак, додају или одузимају зупце, мењају њихову боју или нијансу. Тако је на-

пример добијена изванредно „ретка“ марка француског Царства од 20 сантима плаве боје на оштричастој основи захваљујући само томе што је умочена у црно вино из Бордоа. Фалсификатори често рачунају са лаковерношћу и незнањем аматера. Тако су недавно по високој цени продаване марке Атлантиде, независне државе Епира, територија под старатељством не Месецу и космичких острва. Да би открили подвале спрочњаци Интерпола се служе врло сложеним апаратима са Вудом светлосћу, инфрацрвеном фотографијом, филтрираном одометром, електронским микроскопом, прајерима и микрометрима за мерење дебљине хаотије и размака између зубаца.

Догодило се то 2 јуна 1950, у цркви св. Петра у француском месту Праду, у Источним Пиринејима. Тога дана одржан је концерт о коме ће се врло много говорити међу уметницима свих пет континената а нарочито међу музичарима, јер је значајно прекретницу у животу виолончелисте светскога гласа Пабла Казалса. Све до тога дана Казалс је дуго од једне депеније живео у Праду као добровољни изгнаник.

Десет година ћутања

Пошто је у Шпанији коначно завладала диктатура, Пабло Казалс је 1939 напустио родну земљу, наставио се на француско-шпанској граници и повукао се из јавног живота. И поред туге, која га није напуштала, што се налази далеко од света, музике и публике, — упркос многобројним молбама пријатеља да се врати у отаџбину, он је остао упоран. Једног дана је примио блатко потписан чек који је могао да испуни на суму коју жели, само да учествује на концертној турнеји по Сједињеним Државама Америке. Веран задатој речи вратио је испуњен чек и саопштио да је његова одлука коначна.

Пуних једанаест година оглушавао се на све молбе док није попустио према виолинисти Александру Шнајдеру, с којим је био у изванредним пријатељским односима. На Шнајдерово наваљивање пристао је да дирижује оркестром чији ће музичари доћи у мали Прадо на низ концерата. Тако су створени чувени „фестивали у Праду“ на којима су до сада узели учешће Јехуди Менухин, Јозеф Сигети, Рудолф Серкин, Алфред Корто и други.

Овај живахни и ведри осамдесетогодишњак, на коме године као да нису оставиле много трага, имао је занимљив живот. Рођен је у каталонској варошици Вандрели, недалеко од Барселоне, 29 децембра 1876. Отац му је био органист у цркви, а мати, која му је касније дала велику подршку у раду, никад у животу није знала за одмор јер је поред Пабла имала још десеторо деце.

Од најранијег детињства Пабло је растао окружен музиком и музичарима. Једна од његових игара, кад је имао пет или шест година, састојала се у погађању тонова које је отац производио на клавиру. То је био први инструмент чију је тајну почео да упознаје, док је виолончело дошло касније. У осмој години Пабло је већ солиста на клавиру. Али, нарочито су га привлачиле оргуље. Чим је порастао толико да је могао ногама да додирне педале, почиње да вежба на овом тешком инструменту. Ускоро затим, мали Пабло је срео органисту из суседне цркве који му рече:

— Кажи оцу да је јутрос одлично свирао. Баш сам у том тренутку пролазио улицом.

Међутим, тога јутра је Пабло заменио оца, јер је овај лежао болестан.

Најузбудљивији догађај до његове једанаесте године био је кад је на једном концерту чуо виолончелисту Жозефа Гарсију. Утисак је био толико снажан да је одмах замолио да му се купи овај музички инструмент.

Албениц је био запањен

Колико је труда и напора Пабло морао да уложи пре него што је постао славан! Пре свега, да би имао од чега да живи свирао је у једној кафани, а за време лета је с малим оркестром обилазио околне градове где су о црквеним славама приређивани концерти.

Једног дана, ушавши у кафану „Тост“ у Вандрели, чувени композитор Албениц био је запањен талентом четрнаестогодишњег свирача. Одмах му је предложио да га поведе у Лондон, но мати се успротивила. Рекла је Албеницу да Пабло треба још да учи код свог изврсног професора Жозефа Гарсије, и композитор је уважио њене разлоге. Али, имао је потребу да нешто уради за младога виолончелисту. Сео је и написао препоруку

ПАБЛО КАЗАЛС

профу од Морфија, великом љубитељу музике и личног саветнику тадашње шпанске краљице Марије Кристине. То Албеницово писмо упутило је Паблов живот сасвим другим правцем.

Али, госпођа Казалс није одмах отишла са сином високом достојанственику. Чекала је пуне три године, а за то време Пабло је учио без одмора. Добивши Албеницово писмо,

профу од Морфија се заинтересовао за младог виолончелисту, и кад је чуо како дечак свира, одмах му је обезбедио краљичину помоћ.

Међутим, убрзо је дошло до неспоразума између краљичиног личног саветника и Паблове мајке. Профу од Морфија је желео да Пабла начини композитором. Нарочито да он компоује опере. Мати никако није попуштала. Захтевала је

да син настави студије на виолончелу. Витку је добила госпођа Казалс, а гроф од Морфија је онда рекао да Пабло мора да оде у Брисел, чији је конзерваторијум у то време важио као најбоља школа за гудачке инструменте.

„Мали Шпањолац“

Пабло је напустио Шпанију. Али, у Белгији није најбепше дочекао. Професор на конзерваторијуму кад га је видео иронично је пред њима рекао: „Но, да видимо шта зна овај мали Шпањолац“. После аудиције, кад су професори као и њаци остали отворених уста, наставник виолончела му се извињавало за шалу коју је начинио. Но, младићу то није било довољно. Увређен, одлучно је да напусти Брисел и отпутовао је за Париз.

Његов понос и непомирљивост рђаво су протумачени на шпанском двору. Гроф од Морфија, кад је чуо за Паблов прелазак у Париз одмах је издао налог да му се обустави стипендија. Били су то тешици дани за Пабла, његову мајку и два млађа брата. Те године, у Француској је била веома јака зима. Испорен дугим пешачењима до кафане где је свирао, омршавио због оскудице. Једног дана је пао у постољу. Његова мати, чврсто подносила тежину живота никада и никоме се није покљанила. Неговала је сине, а једног дана, кад је ушла у његову собу, Пабло је са запрепаштењем видео да је отсекла своју дугу косу да би је продала. Млади виолончелиста се није двоумио. Чим се придигао, покушили су своје ствари и отпутовали за Шпанију, да у Барселони настави учење код професора Гарсије.

На крилима светске славе

Од тога дана срећа му је била наклоњена. Његов талент и свакодневно вишечасовно вежбање начинили су га мајстором његовог инструмента. Тек после тога дошло је до измирења између Казалсових и грофа од Морфија, а краљица Кристина послала је виолончелисти на поклон један велики

смарагд који је он углавио у дршку свога гудала.

Гроф од Морфија више није у Казалсу гледао будућег композитора опера. Младићу, који је сада имао 22 године, дао је нову писмену препоруку за чувеног париског диригента Шарла Ламуреа. То писмо, у ствари, отвориће му врата славе.

Стари Ламуре га је дочекао као великог уметника. Ускоро Пабло Казалс полази на дуго путовање по западној Европи и Русији, одлази у Сједињене Државе и сасвим се настављује

у Паризу. Године 1910 Корто, Тибо и Казалс оснивају гудачки трио светског гласа. Успон његове популарности није ни најмање ометан све до 1939 године кад се повукао у варошицу Прадо, на острвима Источних Пиринеја, која је за Каталонце постала симбол слободарства. Мада није могао да у потпуности одржи своју реч, овај прави велики уметник живи као својевољни изгнаник, али свако ко се у свету сети њега сети се и тога да је ова жртва учињена само зато што је слободарска Шпанија престала да живи.

ХОРДЕ КУРЈАКА У ПОЉСКОЈ

Са првим хладним јесењим данима почеле су по неким крајевима Пољске крстари читаве хорде курјака. Рачуна се да је из шума и планина сишло у питомије крајеве преко хиљаду гладних звери. Неке групе су стигле чак до шума на периферији Варшаве. Против курјака су организоване велике хајке а баца им се и отровано месо које они помамно једу.

ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК — ШАХИСТА

Један електронски мозак који су научници обучили да игра шах понеша се учтиво, али зна да буде и „агресиван“. Машина никад не прави грешке. Често има предност у погледу грешака над противником. Може већто да се супростави свим шахистима, сем искусним мајсторима. Не воли да је противник обманује. Ако партнер учини погрешан потез, машина не одговара, док он не исправи своју грешку.

Шта је дрхтање

Лекари кажу да је дрхтање управо оно чиме се ствара хладноћа. Ти природни покрети, чињени без наше воље, можда изгледају чудни, али они уствари означавају да мишићи производе топлоту неопходну телу. Када је дрхтавица

изузетно јака у телу се производи топлота око пет пута брже него при нормалном загревању тела.

Свега шест недеља имало је младунче леопарда кад га је мој црни послужитељ нашао на улазу у једну пећину. Било је женско, дали смо јој име Јуада и одгајили је на цицу. То дете дивљине, изванредно лепог тачкастог крзна и светлих очију, никад није изгледало дражесније но кад би покушавало да бочицу с млеком само узме међу шапе. Временом се између Плутона, мог најбољег и најмилијег ловачког пса, кује Анете, њихова два десетомесечна штенета и Јуаде развило прино пријатељство. Њих петоро заиста су живели као једна породица.

Тачно дванаест недеља трајало је то непомућено пријатељство. После извесног времена Јуада је почела да лови мишеве, јури дивље голубове и да често сатима седи на грани каквог дрвета. Укратко, онашала се дружије од својих пријатеља. Ипак, без обзира на то како би провела дан, сваке вечери враћала се на спавање у заједничку штенару. Једне вечери чак, дошла је с гучвом ишчупаног перја у усти-

ЗОВ ДИВЉИНЕ

ма и са уснама првеним од крви. То је довело до првих, јасно уочљивих знакова слабења пријатељства између паса и ње. Најзад почео сам да стрепим да ће доћи и до отвореног непријатељства и одлучио сам да Јуаду одвојим од паса.

Она и ја били смо велики пријатељи. Свиђао ми се начин на који се она, чим бих је погледом умилјавала око мојих ногу као каквог питомог меча. Волео сам и кад би ме, док бих ја по дворишту обављао разне послове, пратила као веран пас. Међутим, нису ми се свиђали њени излети на високо дрвеће које је чинило туству о граду око нашег лагера и због тога сам је с времена на време везивао ланцем. То сам радио нарочито ноћу јер сам приметно да су, кад је она слободна, пси из дана у дан бивали све немирнији. Једног дана Јуада се — у то време је и

мала већ шест месеци — није вратила с једног од својих крстарења по шуми. Шеснаесте или седамнаесте ноћи по њеном нестанку чули смо, негде пред зору, у дворишту неку буку. Јуада! Али, кад сам истрачао, она је већ била нестала: дочепала је једно јаре и заједно с њим побегла.

Слични препади догађали су се и даље, нередовно додуше, и поред наше опрезности. Једног дана, Јуада је однела једног од Плутонових и Анетиних потомака. Пошто сам читав дан утрошио обилазећи имање и околину, открио сам да је Јуада нашла себи склониште испод једне стене, изван ограда каја је опасивала зграде и околину. Најзад, Јуада се са свим „одбила од куће“ и дванаест ноћи није се враћала. Међутим, тринаесте нас је опет почастовала својом посетом. Била је то олујна ноћ пуна

месечине. Спавали смо. Изненада, ужасан урлик разлегао се из дворишта. Пси су нападнали некога, лајући као побеснели. Зграбивши карабинку, излетео сам у двориште. Оно што сам видео било је огромно клупче животињских тела које се попрскано крвљу, ваљало по песку. Обузет ужасом, крикнуо сам: „Јуада!“, а затим још једном: „Ј-у-а-д-а!“ Само за један секунд Јуада се издвојила из живог клупчета: тражила ме је погледом. Али, тај један секунд Плутоу је искористило и забио јој зубе у грло наносећи јој тиме последњи ударац. Кад сам пришао, Јуада је већ издисала.

Стајао сам потресен крај лепе животиње коју је њена неукроћена дивљачност одвела у смрт. Последњи трај прошао је кроз витко, мишићаво тело и — Јуада је била мртва.

Више индустрије...

Највећи део светске производње дијаманата — готово пет тона годишње — не одлази за прављење украса већ у индустрију. А ту се дијаманти користе за бушилице за нафту, за сечење челика, резање камена, за полирање карика за цилиндре мотора и друго. А постоје и дијаманти које просечни човек нема прилике

да види. Ти дијаманти нису „овог света“. Њих само астрофизичари налазе у метеоритима.

ВЕЛИКИ НАПОРИ СМУЧАРА

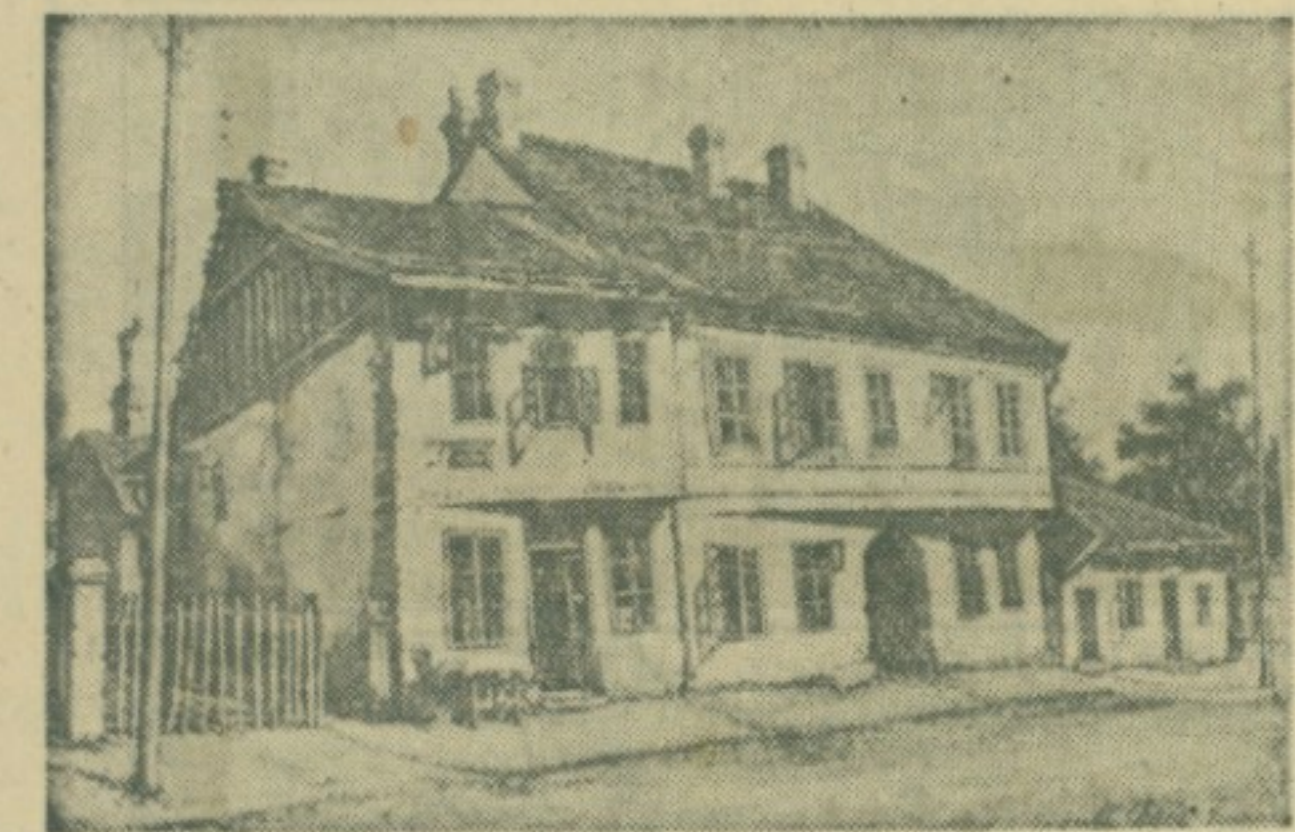
И раније се знало да смучарски спорт, колико год леп, од такмичара захтева изванредну физичку снагу. Међутим, тек недавно је измерено колики напор мора да уложи један смучар кад се такмичи у једној дисциплини, смуку, на стрмој стази дугој око 2.000 метара. Потребно је много више снаге но неком другом спортисти или физичком раднику на тешком послу. Стручњаци су израчунали да је, на пример, светски првак и олимпијски победник Аустријанац Тони Зајлер за време једног свог смука уложио толико снаге као да је подигао терет од једне тоне на висину од десет метара.

УГАО НЕМАЊИНЕ И БАЛКАНСКЕ УЛИЦЕ: „НАРОДНА КУКИЊА И БОЗАЦИНИЦА“, — СТАЛНО СВРАТИШТЕ ТИНА УЈЕВИЋА, ПЕСНИКА.

СТАРИ БЕОГРАД

ЦРТЕЖИ: ЛУКЕ МЛАДЕНОВИЋА

КАФАНА „РАДНИЧКА КАСИНА“ У ПОП ЛУКИНОЈ УЛИЦИ НАСУПРОТ ЗГРАДЕ СТАРЕ ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ.

КАО ДА ЈЕ ЧОВЕК

Стручњаци из читавог света недавно су присуствовали у Лондону демонстрацију првог потпуно аутоматског спуштања авиона на аеродром.

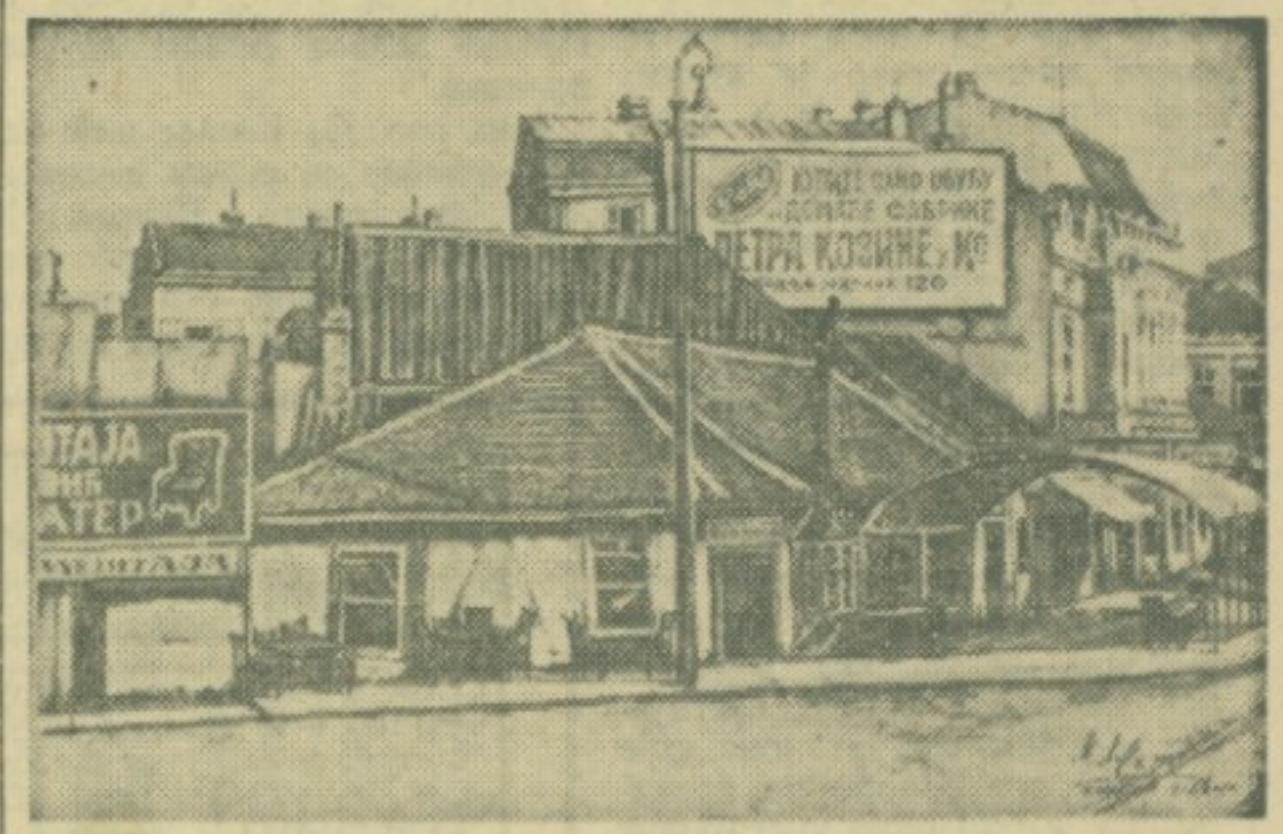
Пуних пет година трајао је рад на овом систему. Стално је усавршаван тако да је постао потпуно непогрешив. Са стопроцентном сигурношћу он доводи авион — без икакве пилотове контроле, или контроле живог човека са земље, по мрклој ноћи или најгушћој магли — на писту аеродрома. Тако отсад пилоти авиона, а особито гломазних путничких, неће морати лично да интервенишу да би спустили авион. Овим системом читав њихов посао око спуштања сведен је на један једини потез — да, кад се већ нађу на писти, руком угасе мотор.

Институт за аеронаутичку истраживања у Бетфорду саопштио је да је са преко 2.000 авиона разних типова и величина, са елисима и на млазним погон, изведено овакво спуштање на највеће задовољство и без иједног јединог инцидента.

Овај начин аутоматског спуштања авиона потпуно је невидљив за обичне људе. Његово функционисање заснива се на магнетским пољима која су „посејана“ свуда дуж писте. Она са таквом тачношћу усмеравају авион у мраку или по дану, тачно у средину писте да се не може догодити скретање ни за неколико сантиметара, акамоли веће. За време док су магнетска поља у акцији један радиоалтиметар управља читавим маневрисањем без обзира са које висине апарат слете.

НАЈВИШИ ЉУДИ НА СВЕТУ

Последњи статистички подаци објављени недавно у америчком етнологском институту показују да су Патагонци највиши људи на свету. Њихова просечна висина износи 185 сантиметара. За њима следе Индијанци Команче који су високи просечно 180 сантиметара, ватим Полинежани 176, онда Ирокези 173, Шкотланђани и Скандинавци 171, Зулу прици 170, Енглези и Немци 169 и најзад Белгијанци и Арапи 168 сантиметара.

КАФАНА „ТРИ СЕЉАКА“ НА ТРГУ ДИМИТРИЈА ТУЦОВИЋА БИЛА ЈЕ ЧЕСТО СВРАТИШТЕ ОНИХ КОЈИ СУ ИШЛИ ОД СЛАВИЈЕ ПРЕМА ТЕРАЗИЈАМА.

СТАРИ БЕОГРАД

ЦРТЕЖИ: ЛУКЕ МЛАДЕНОВИЋА

НА УГЛУ БОСАНСКЕ И КРАЉЕВИЋА МАРКА УЛИЦИ ЗГРАДА ПЕКАРЕ, А ДО ЊЕ КАФАНА „МАНАК“.

ВУЧКО

ТАТА, АКО ТИ НЕКЕШ ДА СЕ УЗДРЖИШ ЈА КУ ОДВЕСТИ НАШЕГ ГОСТА КОД ТРИ ПРАССТА!

НЕ! ТО НЕ!

БИКУ ДОБАРИ! АКО ОДЕ ТАМО, НИКАД МИ НЕКЕ ДОКИ ДО РУКУ.

ИПАК, МИСЛИМ ДА ЈЕ ПАМЕТНИЈЕ ДА ДЕЖУРАМ ДО ЗОРЕ!

ПФФ!

УЈУТРУ...

ПРОБУДИ СЕ ПРИЈАТЕЉУ, ДАН ЈЕ!

ДОБРО ЈУТРО, БЕЛИКИ ВУЧЕ!

ДОБРО ЈУТРО? ОХО!... ТО КЕМО ДА ВИДИМО!

II Исац првог српског научно-фантастичног романа није био човек који се искључиво бавио науком, или бар делимично припадао науци. Чак то није био ни човек који се редовно школовао и кроз наставу постигао више знање.

С муком се протурао кроз живот

Лаза Комарчић, о коме је овде реч, већ од најранијег детињства с муком се протурао кроз живот. Рођен 1839 у селу Комарници крај Пљеваља, морао је као дечак с мајком и браћом да напусти свој родни крај и да пређе у Србију. Његовог оца Турци су башили у тамницу, олтужујући га да својим националним радом буни народ, а остала његова породица била је прогнана. Тако је Лаза са својом мајком и браћом дошао у Ваљево. Ту је најпре послуживао по угледнијим кућама и учио основну школу, а кад је његов отац успео да побегне из тамнице и дође у Ваљево Лаза је уз њега радио тесарске послове. И тако су њих двојица заједничким радом прехранивали многобројну породицу.

Јединствено село

У држави Мисури налази се месташце Мејхиу. Чувено је по томе што се сви мештани баве гајењем пчела. Сваке године одавде се извезе у разне земље — 24 милиона пчела: матица и радилица.

Гајећи оволико пчела, стационици су успели да од прихода подигну пошту и организују поштанску штедионицу. Они пакују пчеле-матице у мале дрвене кутије где се налазе потребне залихе шећера у праху. Исто тако транспортују и пчеле радилице. Ово је једино место у свету чини се станом ници искључиво баве гајењем пчела и искоришћавањем њиховог производа.

МИНИЈАТУРНИ ЕЛЕКТРОМОТОР КАО АЛАТ

Једна енглеска кућа израдила је минијатурни електромотор од 40 x 16 милиметара. Ради на једнофазну променљиву струју са напоном од 26 волти и развија 9.000 обртаја. Начињен је за потребе механичких сервиса у којима служи као алат.

ЦРНО НЕБО

Човеку би са Месеца небо изгледало стално црно зато што он није обавијен атмосфере.

ром као Земља, Плава боја неба, када се оно посматра са Земље, потиче од расипања сунчевих зракова у ваздуху који је обавија.

ЈЕДНА УГАШЕНА ЗВЕЗДА

наш први научно-фантастични роман

Међутим, отац је убрзо умро, и Лаза је, као најстарији, требало да се брине за мајку и браћу. Почео је да учи и убрзо завршио терзиски занат, али је морао да прекине основну школу.

Жељан науке, он своју злехуду уштећевину, од послуживања и кројачких услуга, остави мајци и браћи, па побе у Београд. Ту га је примио на стан и храну чувени Данило Црквењак, који је „за своју душу“ помагао сиротињу и имао пуну кућу бака из свих крајева Србије. Нарочито је радо примао оне које је „из старих српских земаља прогнао зулум“.

Учитељ и механиџа

А када је умро Данило Црквењак, Лаза Комарчић опет остаде без помоћи. Свршио је, додуше основну школу, али ни је могао да се упише у гимназију. Тако је опет постао терзиџа. Тек као терзиски калфа, Комарчић се уписао у гимназију, и после неколико завршених разреда, положио је учитељски испит. Као млад учитељ добио је место у Смедеревским Липама. Али није био дуго сеоски учитељ. Да би помогао сестри удовици са много ситне деце, он је преузео њену механу у Црној Бари и постао механиџа.

Ту, у Мачви, у постојбини Хајдук Станка, кога је у свом роману прославио Јанко Веселиновић, Лаза Комарчић почео је први пут да пише. Своје краће приповетке објављивао је у листићу „Шумалинче“, који је уређивао и издавао Љубомир Ненадовић.

Пошто би завршио свој посао у механи и отприлико последњег госта, Комарчић се повлачио у своју собицу и ту писао до дуга у ноћ. Бацао је на хартију све што му падне на ум, а затим „требино, класао, градио“. Неки пут би, нарочито за дивних летњих ноћи, посматрао безмерни звездани свод и пустио да му машта лута по свемирским бескрајима. Заволео је звезде и тајне које оне крију у својим мрачним безданима. Тако је механиџа постајао љубитељ астрономије и небеске механике. Сам је научно француски и немачки језик, и почео да набавља књиге на тим језицима у нади да ће ту наћи оно што није могао сам да докучи.

Добровољца у рату

Али он напушта механу и постаје новинар и домаћи учитељ. Када је избио први српски рат за ослобођење (1876), он у њему учествује као добровољац све до завршетка и другог рата. А онда се опет враћа сталном послу: држи неко време механу у Ореновцу. И, опет као механиџа почиње да пише прву књигу свог романа „Бездушници“.

Долазећи чешће послом у Београд, упознао је многе књижевнике. У том кругу запажена је Комарчићева способност и он се на њихов позив досели у Београд (1881). Ту је постао коректор Државне штампарије; био је вешт уредник листова и часописа, а неке је и сам издавао. Писао је много: романа и приповетке, а бавио се и науком, на-

(А) ОВАЈ ЦРТЕЖ ПРЕТСТАВЉА СТАНОВНИКЕ МЕСЕЦА У ПРИЧАМА БАРОНА ОД МИНХАУЗЕНА — (С) ОВАКО ИХ ЈЕ ЗАМИШЉАО ЛАЖНИ АСТРОНОМ ХЕРШЕЛ — (В, Д) ОЗНАЧАВАЈУ ЛУДЕ СА ДРУГИХ ПЛАНЕТА ПРЕМА ЗАМИСЛИ Х. Ц. ВЕЛСА — (Е) СТАНОВНИЦИ ВЕНЕРЕ ПРЕМА ФРАНЦУСКОМ ПИСЦУ ГРАФИНИЈУ — (Ф) ОВО ПРЕТСТАВЉА ЦРТЕЖ ЧОВЕКА СА МЕРКУРА ПРЕМА ЈЕДНОЈ ГРАВУРИ ИЗ 18 ВЕКА — (Г) МАРСОВАЦ ПО ПИСЦУ ГОЛБЕРГУ — (Н, П) ПРЕТСТАВЉАЈУ МАРСОВЦЕ ПРЕМА Х. Ц. ВЕЛСУ, А (Ј) ПОКАЗУЈЕ КАКО ИХ ЈЕ ЗАМИШЉАО ХУГО ГЕРНСБЕК

рочито астрономијом. Занимале су га теме из савременог српског живота. Његов друштвени роман „Један разорени ум“ наградила је Академија наука, а две најпознатије његове приповетке издала је Српска књижевна задруга.

Када је престао да излази лист који је он уређивао, остао је без сталног занимања и морао напорно да ради да би одржао своју породицу. „Беза је та дуго трајала. Давно није било књижевника који је толико дуго остао ван сваких нормалних услова за живот као Комарчић. Добар и

судбинама људи по нашим се лима и паланкама. Предмет овог романа су звезде, простор радње — васиона, а Лаза Комарчић је сићушан земаљски дух, који, у једном величанственом сну, велики научник Лаплас води кроз васиону и упознаје га са свим њеним тајнама и безбројним световима, њиховим животом и умирањем. У „Прологу“ свог романа — Комарчић то казује врло лепим речима: „И саме звезде што их о лепим ведрим вечерима гледамо, како су се по небу осуле као златне кокице, имају доба свога детињства, своје бујне младости, своје дубоке старости, па најпосле и њима кушне последњи час, те се и оне за навек угасе.“

Неизмерно крило васељенино то је, у једно исто доба, и колевка и гроб безбројним световима, што се непрестано рађају и мру...“

Да напише овај свој роман, Комарчићу су била повод популарно-научна предавања једног од наших првих астронома, који је крајем прошлог века држао у Грађанској касини у Београду. Учени предавач говорио је врло лепо и с много жара о „бесконечној васељениној“. Међутим, публика је његове речи примала с неверицом и прикривеним осмесима.

Колико одавде до Раље...

— Е баш крупно одвали. Наша земља, шестарећи око сунца, у једној секунди, а то је док шеталица на сату учини „цак“ — прође простор од 29 километара! То је таман колико одавде до Раље — по викао је један који је слушао треће предавање.

— Вала, то му је и којекато — да човек и верује и не верује. Али кад рече да се из сунца може истесати један милион и две стотине осамдесет хиљада ових наших земаља — то му, богами ни луд не би веровао — доао је неко други.

— Море, људи, зар не видите да је у ове наше научнике ушао некакав ук. Немају о чему паметније да говоре већ дошли нас да лажу. Ја откад знам за себе, наша земља стоји како стоји. А они сад пронашли и да иде и како иде, па чак и колико у њој има ока! — рекао је неки Драго опанчар.

То је била „критика“ ових предавања. Мало је ко веровао у оне чудесне „васељенске мабије“ о којима је публици с одушевљењем говорио предавач.

А кад је завршено и шесто, последње предавање, у сали Грађанске касине настала је игранка. О васељени и њеној бесконачности нико више ни речи да прозбори. Ни учени предавач о томе није више мислио. Ухватио се и он у коло и играо да га је свега зној пробио...

Небо и звезде права страст...

„А ја сам, прича Лаза Комарчић, отишао кући и легао у кревет. Дуго и дуго нисам могао заспати. Испред мојих очију пролазили су читави светови, црни као авети, а покривени вечитом тмином. У два сам маха скакао из кревета и опет легао, али пусти

сан никако да ми дође. И најпосле, не знам кад сам и како заспао...“

И тај сан, то је роман о „Једној угашеној звезди“, о рађању и умирању светова, о безбројним милионима година, који у животу једне звезде „значе исто толико као један тренутак у животу једног стогодишњака“. Овај Комарчићев роман уствари је популарна астрономија у ванредно лепим сликама, с много поезије, написан једрим језиком. У том послу он је користио у оно време најпознатије светске астрономе и све што је изнео у свом роману сасвим се подудара с тадашњим научним астрономским резултатима.

Да посматра небо и звезде постала му је права страст. Набављао је и проучавао све књиге о том питању и у свом роману „О једној угашеној звезди“ — то своје знање ванредно лепо преноси српској читалачкој публици. И у томе је његова заслуга јер је први код нас покушао да високу науку приближи наширим народним слојевима да разбије многе предрасуде и отстрани навике неверице. Пишући тај свој роман, Лаза Комарчић је стварао и одговарајућу терминологију која притом одише и народним духом.

Још постоје...

У многим земљама још и данас владају разне заблуде. Тако се у Кини неке сеоске породице још и данас клањају једном домаћем богу. Његова слика се обично налази у кућини. Према предању, на Нову годину она се сагори, што, по њиховом тумачењу, значи: бог се шаље на небо да поднесе годишњи извештај о раду те породице. Ако се у кућини плаше да ће бог поднети лош извештај о њима, онда слику натопе вином и запале, како би бог стигао пијан на небо. По другом веровању тако пијаног бога неће нико ни примити или му се неће дозволити пролаз кроз златна врата неба, па лош извештај о породици неће бити ни поднет.

АУТОМОБИЛСКИ МОТОР ОД АЛУМИНИЈУМА

Први алуминијумски мотор V-8, испробан је у експерименталном центру у САД. Овај мотор је за 30% лакши од стандардног тако да умањује тежину аутомобила за око 70 килограма. Засада ови мотори се ручно израђују.

ПРИРОДА ЈЕ НЕНАДМАШНА

Човек је изградно много чуда досада, али ипак природа остаје недоступна. Многе лепе мостове, које су људи створили надмашно је каменни лук у држави Јутаху, у САД. Висина лука је 94,18 а распон 84,73 метра. Овај природни мост може својим луком безмало да наткрили зграду Капитола у Вашингтону.

на лука је 94,18 а распон 84,73 метра. Овај природни мост може својим луком безмало да наткрили зграду Капитола у Вашингтону.

ИЗГЛЕДА ДА ТВОЈ ТАТА ЈУТРОС НИЈЕ ДОБРО РАСПОЛОЖЕН!

БИЌЕ МУ БОЉЕ ПОСЛЕ ДОРУЧКА!

ПОСЛЕ ДОРУЧКА ЈА ИДЕМ! САД ЈЕ ДАН И ЈА МОГУ ДА НАЂЕМ ПУТ!

НАДАМ СЕ ДА СЕ ТВОЈИ РОДИТЕЉИ НИСУ МНОГО УПЛАШИЛИ!

ДОВРАГА! КРОЗ НЕКОЛИКО МИНУТА ЋЕ НЕСТАТИ МОЈА ЈАГЊЕЊКА РЕБАРЦА И НЕ МОГУ ИХ ВРАТИТИ, ЈЕР ЋЕ ИХ ВУЧКО ОДВЕСТИ!

МЕЂУТИМ... ХАМ! ОВА ЧОРБА ЈЕ ИЗВРШНА!

АХААА... СТРАШНО МИ СЕ СПАВА! АЛИ ЈА НЕ СМЕМ ДА ОДЕМ!

ХМ! ХМ! ВУЧКО НЕ МОЖЕ ДА МЕ! МИСЛИМ ДА ЈЕ, НА КРАЈУ СНАГЕ! САМО НАПРЕД, ИМАМ ЈОШ ЈЕДНУ МОГУЋНОСТ!

СВРШИЌЕ СЕ

„ФАБРИКА“ МУЗИКЕ

„То је тала...“
„Не! То је чудо...“
„То је човек који
говори из трбуха!“

Онога дана 1891 године, када је Едисон успео да пренесе звук на фонографски ваљак и јавно га прикаже први пут пред запањеним слушаоцима, присутни су то објашњавали како је ко умео: једни су веровали да је посреди шала, други да је неки природни феномен.

На томе се није стало. Фонограф је крчио себи пут. У исто време радило се и на новим проналасцима који би били практичнији, па се најзад пронашао грамофон и грамофонска плоча, који су освојили 20 век. Због овог модерног открића, половина једне старе пословице: „речи одлете“ није

чији су зарези различити али ће чинити — две стране готове плоче. Један калуп ставља на покретни део машине а други на непокретни. Пре него што затвори, он нарочито не заборавља да стави између њих једну куглицу. Она је од синтетичне теставе смоле, какве су све ове безбројне пластичне материје од којих се израђују толике ствари! Пошто је загрејана, преса се затвара. Куглица најзад узима облик калупа чије ће се испуцхење отиснути као удубљење на поливинилској маси. За десет до двадесет секунди плоча је отиснута на обе стране, и тада тек излази из машине спремна за тржиште. Неће јој недостајати чак ни њене етикете, јер су оне стављене на калуп пре смесе. Под двоstrukим дејством пресовања

више истинита. Јер речи се сада задржавају и остају. Али како?

У студију

Предузећа чији је задатак да пласирају плоче личе на књижаре које растурају разне едиције књига. Али штампарна је замењена одајом где се преноси глас и музика — на плочу.

— То се све ствара у једном студију радиостанице, — кажу нам у предузећу. — Један оркестар свира или глумци говоре. Звучи изазивају треперење и преносе се на нарочиту траку која се стално одмотава. Трака се затим односи у салу за монтажу где се пушта. Стручњаци је слушају и подвргавају потребним изменама. Може се сећи, комбиновати са неком другом, „додати нешто више“, да би јој се дала јачина и све друго што захтева специјални редитељ. Пошто је све то завршено звучи се пребацују и урезају савним тачно на плочу.

Не тако брзо! То је само „плоча“ од гинког алуминијума, покривена лаком. Пре дефинитивне обраде, треба још стотину послова! Односно прво нашу „плочу“ савним пањиво у одељење галванопластике. Тамо се налазе калупи који ће служити за пресовање. Први међу њима, испуцхен, зове се „отац“. Он је направљен од лепог сребрног метала. Одатле се извлачи други отисак — калуп који је угнут и има облик и изглед дефинитивне плоче. То је „мајка“ а направљена је од смесе никл-хрома.

Одатле се извлачи последњи калуп који ће служити за последње пресовање. За њега је одређена материја — бакар предивен хромом.

Прејмо сада у одељење за пресовање где се посао обавља сериски.

Радник који рукује пресом узима два последња калупа

и топлоте оне се чврсто лепе на плочу, да више никад не буду скинуте. Старе плоче су биле од смоле-лака док су данас готово све од пластичне материје, која је трајнија тако да се постиже „бесмртност“ на поливинилској маси.

Тачни докази

По речима оних који их продају, најтраженије плоче су „модерне музике“. Последње године, плоча са шансоном једног познатог глумца — али не тако славног — стидљиво је умножена у десет хиљада примерака. Али ускоро је требало приступити новом издању. И стигло се до 30.000 плоча недељно!

Када једна плоча достигне „тираж“ од милион примерака, настаје прослава а она добија титулу „милионер од поливинилне масе“. Али још пре постаје милионер онај који је издаје и уметник чији је глас снимљен.

Такви уметници добијају и посебне награде од издавачких кућа које за „успомену“ својим шампионима поклањају златне плоче.

Постоји „Звучна енциклопедија“ која издаје плоче за наставу и оне ће једног дана заменили приручнике из научне литературе и географије.

Оне још неће отиснути учитеље и професоре, али ће им пружити огромне услуге.

Што се тиче наставе страних језика, плоча је већ дала своје доказе и о томе није потребно да се говори.

Најзад постоје плоче „звучних ефеката“: хука локомотиве, олује, галоп коња, кукурицање петлова, аплаузи...

Постоје и „нарочите“ плоче које су намењене слепима. Читави романи пренесени су у микрообразе, а етикете су на Брајовој азбуци. Није искључено да ће и глуви моћи да чују плоче, помоћу једног система за слушање прикљученог на њихов електрофон.

WALP DISNEY СВЕТЛОСТ У ШУЖИ

ДЕЛ ХАРДИ И НЕГОВИ ПОЖУРИЛИ СУ НИЗ РЕКУ ДА ПОКУШАЈУ ДА НЕКАКО СМИРЕ ИНДИЈАНЦЕ!

УЗАЛУД ЈЕ ПОГЛАВИЦА КАЈ ЛОГА ПОКУШАО.

РАТ НИЈЕ ДОБАР! АЛИ ЈА ЋУ ПОСЛУШАТИ СА БЕТ...

НИСКИТУН ЈЕ ПОВЕО РАТНИКЕ ДА ОСВЕТЕ НЕГОВОГ БРАТА

АЛИ, ПЛЕМЕНСКИ САВЕТ СЕ ВЕК БИО СЛАТАО И ДОНЕО ОДЛУКУ

ЦРНА РИБО, УЗВЕШ ПОЛО ВИНУ РАТНИКА И КРЕМЉЕШ НА СЕВЕР ДА ТРАЖИШ БЛЕДОЛИКЕ!

ОСТАЛИ СЕ СА МНОМ НА ЈУГ! У ХОРУ КЕМО СЕ СЛАТАО КОД ВЕЛИКОГ КАМЕНА!

А КАСНИЈЕ ЋЕ ОИ-НОВАЦ УБИЦЕ ИМАТИ МОГУЋНОСТ ДА ДОКАЖЕ СВОЈУ ОДАНОСТ НАШЕМ ПЛЕМЕНИ!

ИДУЋЕГ ЈУТРА У ИНДИЈАНСКОМ ЛОГОРУ ВЛАДАЛО ЈЕ ВЕЛИКО УЗБУЂЕЊЕ...

ЗА ТО ВРЕМЕ, ДЕЛ ХАРДИ ЈЕ НА ДРУГОМ КРАЈУ РЕКЕ...

СУВИШЕ КАСНО!

НИШТА НИЈЕ ОСТАЛО!

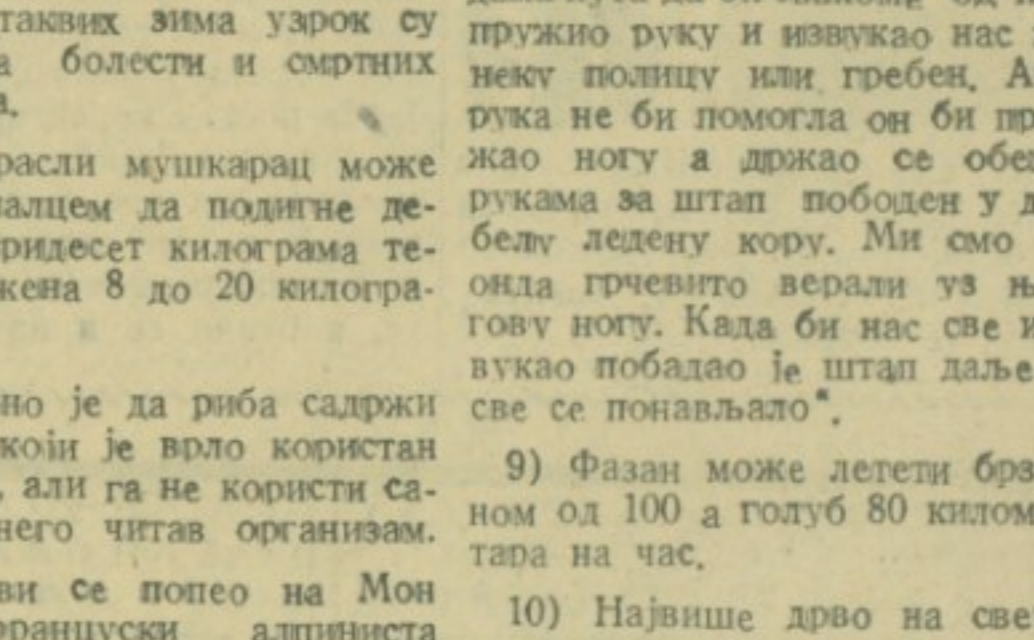
БНО И ТАМО ЈЕДНЕ РАЗОРЕНЕ КУЋЕ!

ПРАВИ СИН СЕ, ИЗГЛЕДА, НЕ РАДУЈЕ НАШИМ ПОБЕДАМА...

РЕКОМ ДОЛАЗИ ЈЕДНА ГРУПА БЛЕДОЛИКИХ НАСЕЛЕНИКА!

ПРОВЕРИТЕ ВАШЕ ЗНАЊЕ

ПИТАЊА:

- 1) Да ли је код људи исти притисак на левој и десној руци?
- 2) Има ли птица са крљуштима? Ако их има колико је таквих врста?
- 3) Колико један мољац за годину дана може појести вуне?
- 4) Да ли слон може скакати?
- 5) Да ли су здраве благе зиме?
- 6) Колико килограма можемо подићи ножним палцем?
- 7) Да ли је тачно да је риба корисна храна за мозак?
- 8) Који је био први алпиниста а која прва алпинисткиња који су се попели на Мон Блан?
- 9) Ко лети брже: голуб или фазан?
- 10) Постоји ли дрвеће више од 150 метара?

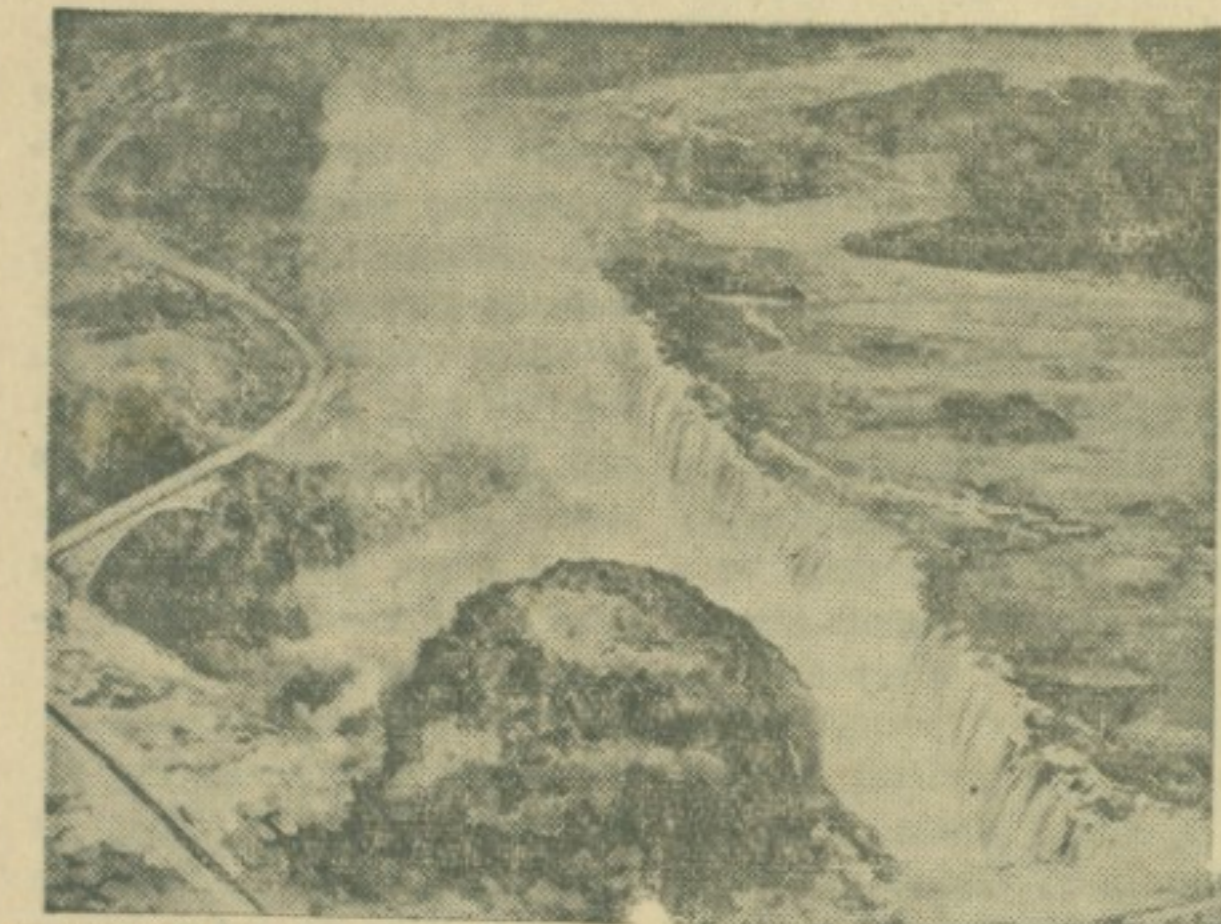
АНРИЈЕТА Д'АНЖЕВИЈ ВИЛА ЈЕ ДРУГА ЖЕНА КОЈА СЕ ПОПЕЛА НА МОН ВЛАН 1839 ГОДИНЕ

ОДГОВОРИ:

- 1) Није. Код четири петине људи, па чак и код оних са повишеним притиском, знатно је виши притисак на десној него на левој руци. Прави разлог ове појаве није познат.
- 2) Нема, али су зато крила лептирова покривена финим обојеним крљуштима. Сматра се да укупно има око 200.000 врста лептирова.
- 3) Мољац може појести за годину дана 45 килограма вуне!
- 4) Није познато да је икада иједан слон скочио.
- 5) Статистике болница и погребних завода речито говоре да су благе зиме врло неадекватне. Честе промене температура у току таквих зима узрок су повећања болести и смртних случајева.
- 6) Одрасли мушкарац може својим палцем да подигне десет до тридесет килограма терета, а жена 8 до 20 килограма.
- 7) Тачно је да риба садржи фосфор који је врло користан за мозак, али га не користи само он, него читав организам.
- 8) Први се попео на Мон Блан француски алпиниста Жак Балма 7 априла 1786 године, а прва алпинисткиња која је постигла исти циљ такође је францускиња — Марија Парадис. У овоме јој је помогао сам Балма крајем јула 1809 године. Ево како један од учесника тог пионирског успеха описује напор при пењању уз Велики ледени ѕид у време када није било ни технике ни материјала садашњег алпинизма: Жак Балма је непрестано ишао први и сагињао се хиљадама пута да би свакоме од нас пружио руку и извукао нас на неку пољину или гробен. Ако рука не би помогла он би пружио ногу а држао се обема рукама за штап пободен у дебелу ледену кору. Ми смо се овда грчевито верали уз његову ногу. Када би нас све извукао побалао је штап даље и све се понављало.
- 9) Фазан може летети брзином од 100 а голуб 80 километара на час.
- 10) Највише дрво на свету је еукалиптус који достиже чак и сто метара.

»ВРАГОЛИЈЕ« ГРОМА

У Гвадалахари, у Мексику, заковитрала је страховита олуја. Грегорио Родондо пошао је да затвори прозор на својој кућици. У том тренутку је баш загрмело. Гром је улетео кроз прозор. Родондо је онесвесен пао на под, а гром одјуррио даље. У суседној штати је убио магарца, а у трећој кући треснуо у тањир са кајганом, која се сва спржила. Домашни ове куће остао је без доручка, али, осим страха, није прејрио никакве озледе.

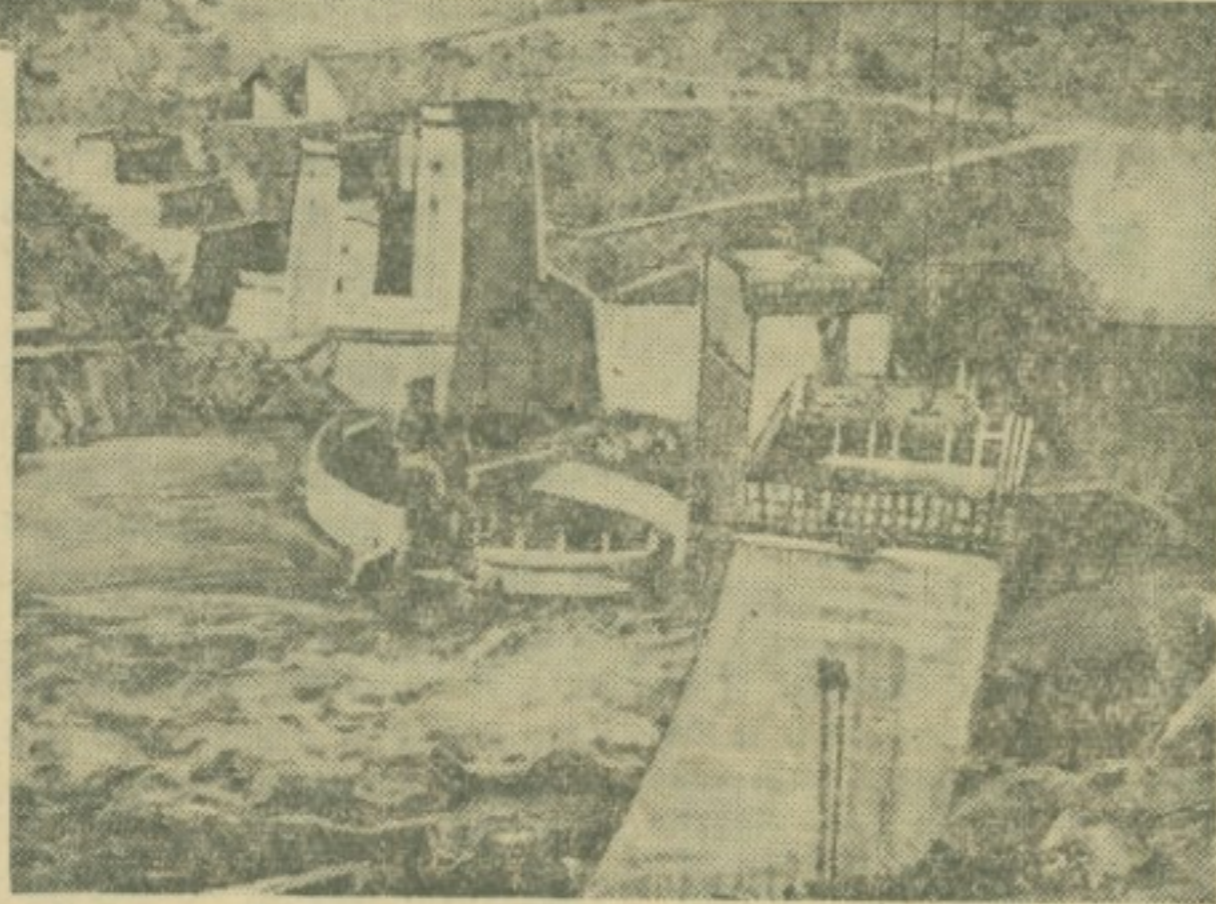

ВОДЕНЕ СНАГЕ АФРИКЕ

На граници Северне и Јужне Родезије налазе се највећи водопади на свету. То су Викторијини водопади. Воде велике реке Замбези бацају се у понор са висине од 120 метара и нестају у теснацама високих и косих литица. Потом, на дужини од неколико стотина километара, ова бучна и дивља река жури стрмим коритом између громадних стена.

У време киша, кад река набуја, овај величанствени приказ постаје још лепши. Али, 1957 она је ударила страх у кости многим људима. Сезона киша обилвала је воденим талогом и хучање Викторијиних слапова претварало се у грмљавину. Вода је у кланцима неочекивано расла и то све до места на коме је годину дана раније, при врло ниском водопаду, започета изградња огромне уставе. Уствари, ту су били подигнути привремени али јаки белеми који су имали да штите земљане радове на брани. Да би се одупрли побеснелој реци, људи су неуморно појачавали белеме. Труд се није жалио. Радници су излагали опасности своје животе. Али све је срећно прошло. Мада је набујала до висине коју достиже тек сваке тридесете године, Замбеза је била укроћена.

Тако је дочекана 1958 година. А упроче се догодило но во чудо. Река је поново набујала и на многим местима се излила из корита. Инжењери са бране затражили су мишљење геолога, распитивали се код најстаријих урођеника и племенских поглавника. Сви су одговорили да Замбеза још никад у својој дугој историји није толико дивљала и пустишила као марта ове године. У теснацу Кариб, где је водојака већ добила свој облик, сваког секунда се сурвало 13.000 кубних метара воде. По ново су предузети најхитнији заштитни радови. Али док су људи подупирали зидове изнутра, паклене бујице су се пузале уз спољне стране. Оди правала се велика, дотле невиђена драма у којој су се сукобила два циња: снага воде и отпорност бетона. Услед огромног притиска на водојаки су се указале злокобне пукотине. У њих је одмах убачен цемент. Горњи део није издржао. Пешачки мост је пукао и као да је начињен од шибца нестао је без трага у звиштаном и запенушеној реци. Но људи су брзо стигли на место несреће да би потпомогли бит-

БРАНА НА РЕЦИ ЗАМБЕЗИ

ку бетона. Али, још више је помогла сама река — кад је изгледало да је све изгубљено, почела је да малаксава. Повлачила се стопу по стопу и на крају легла у своје корито да се одмори до нових настрјаја.

Удео „црног континента“

Кад се баци летицима поглед на географску карту Африке, одмах се могу уочити две ствари: огромне реке богате водом и многобројни теснаци кроз које се оне пробијају. Ако би се искористиле све те природне могућности које постоје у Африци да се добије електрична енергија, њена снага би надмашила све што могу да пруже други континенти. Хидроелектрична снага Европе може да изнесе највише шест стотина милијарди киловат-часова годишње, снага обе Америке цени се на по 1.400 милијарди, Азије на 1.500 милијарди, али хидроелектрична на снага Африке била би 2.500 милијарди! То значи: у Африци лежи 40% целокупног хидроенергетског потенцијала наше планете. Док су у многим земљама Европе водене снаге добрим делом већ искористиле, у Африци је тај посао тек у зачетку. Оно што је урађено толико је незнатно да су садашње афричке бране прави кепеци према будућим диновима који ће се пре или после подићи.

Погледајмо само неколико афричких водојака:

Пре неколико година доста се говорило о брани на реци Волти у западној Африци. Према предвиђањима инжењера, њене турбине ће давати преко три милијарде киловат-часова годишње.

Највећа река у Гијани је Контура, чије ће две бране снабдевати водом турбине за

производњу нешто преко 5 милијарди киловат-часова.

Река Кујуну, у Средњем Конгу, на својој дужини од 690 километара имаће једну брану која ће стварати огромно вештачко језеро. По својој површини оно ће бити три пута веће од Леманског, на коме лежи Женева, а које захвата 1.600 квадратних километара и садржи 35 милијарди кубних метара воде. Сва та количина ће пролазити кроз снажне турбине и производиће око 7 милијарди киловат-часова електричне енергије годишње.

Ако толика снага лежи у рекама за које никад нисмо чули, шта се онда може очекивати од Нила, Конга и других већих афричких река?

Снага реке Конга

Слив Конга обухвата површину од 3.300.000 квадратних километара. Простире се са обе стране полуострва и сваке године прима огромну количину воденог талога. Количина протицања воде у Конгу у секунди износи при ушћу просечно 40.000 кубних метара. Њена снага и терен кроз који пролази, рачунајући ту и њене снажне притоке, дају могућност за стварање једне осмине хидроелектричних извора у свету. У пространом басену реке Конга најпогодније место за изградњу бране налази се на неколико десетина километара од њеног ушћа. У том пределу који се зове Инга, река има идеално корито за подизање водојаке као ретко ко га у свету. Већ се увелико праве планови за будуће хидроцентралне на којима ће морати много година да се ради.

Помоћу једне уставе дуге 1200 метара а свега неколико високе Конго ће се упутити другим правцем. Река ће потом пролазити кроз тунел од 16 километара. Већ на томе путу производња електрицитета премашиће 10 милијарди киловат-часова. Али, оно главно тек сада долази. После првог скретања, опроне водене масе покретаће 200 турбина за 16 хидроелектрана. Предвиђено је да ти радови трају тридесет година, а утрошиће се 1600 милијарди француских франака. Али зато ће годишња производња електричне енергије изнети 240 милијарди киловат-часова.

До пре неколико година ретко ко је говорио о међународним електричним кабловима и о продавању струје другим државама. Данас се, међутим, у велико размислило и о међу-континенталним кабловима који ће повезивати удаљене хидроенергетске системе.

Можда већ за коју десетину година, Европу ће снабдевати електричном струјом водене снаге набујалих афричких грдосија: Нила, Конга и Замбезе.

Туна 1875 године Француз Бланшар спремао се да пред масом света изведе један од првих летова ба-

лоном. У последњем тренутку истрчар је пред њега голобради кадет Краљевске војне школе у Паризу и усочио у корпу. Док је светина праскала један виши официр и професор математике у школи Пишгетри претио је кадету да ће бити избачен из школе што униформисан учествује у једној цивилизационој демонстрацији. Млади војник био је Наполеон Бо. напарта.

Осам година касније, Наполеон, тада већ познати војсковођа, сетио се свог првог неуспелог лета. Сада је употребио балон физичара Кутела за прво ваздушно ратно извиђање. Осматрачи из балона су јавили генералу Журдану да се приближава аустријска војска и захваљујући овом ваздушном извиђању Французи су добили битку код Фаерија.

У току Првог светског рата ваздушно осматрање је искористљено за регулисање артиљеријске паљбе. Дошвије, у Другом светском рату, ваздушна фотографија је већ имала много разноврсније примене и брзи „Спитфајери“ су помоћу система „Роко“ снимили 8.000 квадратних километара непријатељске територије на којој се налазило много значајних војних објеката.

Два снимка највећег немачког бојног брода „Бизмарк“ начињена почетком 1941 године у току 24 часа, била су пре-

ВАЗДУШНА ФОТОГРАФИЈА НЕКАД И САД

судна за његову даљу судбину. На једној су се око „Бизмарка“ могли видети многобројни мали теретни бродови а на другој велики танкер за транспорт нафте. Било је јасно да мали теретни бродови претстављају камуфлажу и да танкер нагвештава дугу турнеју моћног крсташа. Британски адмиралитет је одлучио да и по цену жртава уништи опасног непријатеља. На челу британских јединица налазио се понос морнарице, највећи бојни брод тог времена, дредногт „Худ“ од 42.000 тона. Али хитац са „Бизмарка“ претстављао је пун погодак и „Худ“ је потонуо за неколико десетина минута. „Бизмарк“ је потом нападнут са свих страна и са мора и из ваздуха, и после огорчене борбе доживео судбину свог супарника.

Ваздушна фотографија је још 1943 године открила у Пинеиндеу прве уређаје за постављање чувених ракета V, а касније је, на француској обали, снимљено 120 рампи за избацивање V-1. Британци су имали снимке пројектила дугог дванаест метара још неколико месеци пре него што је први био упућен на Лондон. Без ове прецизне осматрачке методе више од три четвртине немачких рампи за избацивање V-1

не би било на време уништено и можда Лондон данас више не би постојао.

На овај начин, захваљујући синхронизованом одвијању филма у камери и муњевитом кретању ње саме, могу се вршити снимања тла и са свега тридесет метара висине из ваздухоплова који лети брзином од 1.000 километара на час. Али и са висине од 3.000 метара може се прочитати регистарски број једног возила и открити да ли је мотоцикл камуфлиран или не. Фотографијом у боји може се сасвим тачно утврдити да ли је зеленило и грање набацано на неки војни објект откинуто и мртво. Према томе оно, уместо да скрива, указује непријатељу на присуство војних објеката или моторизованих јединица.

Почетком 1941 године амерички ваздушни експерти у фотографијској трагајући за тајним базама немачке морнарице, открили су сасвим случајно један бунар Маја стар преко 500 година где је нађено уметничких предмета за више од 50 милиона долара. У Тунису је ваздушна фотографија омогућила откривање 30.000 центурија о којима говори Теодосијанов закон из 438 године пре наше ере.

АЛТЕА ГИПСОН

Алтеа Гипсон постигла је велики успех. Из најтежих услова она се попела на „престо“ тениског спорта. Два пута је победила на чувеном Вимблдонском турниру у Енглеској, а поред тога је освојила безброј првенстава. Њен успех може да послужи као пример шта се постиже у животу ако се једном послу потпуно посвети.

Рођена је 1927 године у једном селу Јужне Каролине као кћи сиромашног наполичара. Једва се сећа тога времена, и жали што онда није била нешто старија да би помогла оцу који је напорно радио. Али, и поред тога, после неколико слабих жетви, отац је готово потпуно пропао. Читаву породицу Гипсон очекивала је тешка будућност.

И тако, док је Алтеа још била дете, отац је једва прикупио нешто новца да би превео своју малу породицу у Њујорк. Тамо је добио место помоћног радника у једној гаражи. Цела породица живела је збијена у једном малом стану често без основних средстава за живот. Па ипак некако су успели сви да се постепено навикну на нове услове.

Још као девојчица Алтеа се веома интересовала за све врсте спорта. Њен отац јој је давао драгоцену подршку у томе. Када јој је било дванаест година она је већ победивала све дечаке у свом кварту у игри са штампом и лоптом — нешто налик на безбол. Бавила се, поред осталог, чак и боксом.

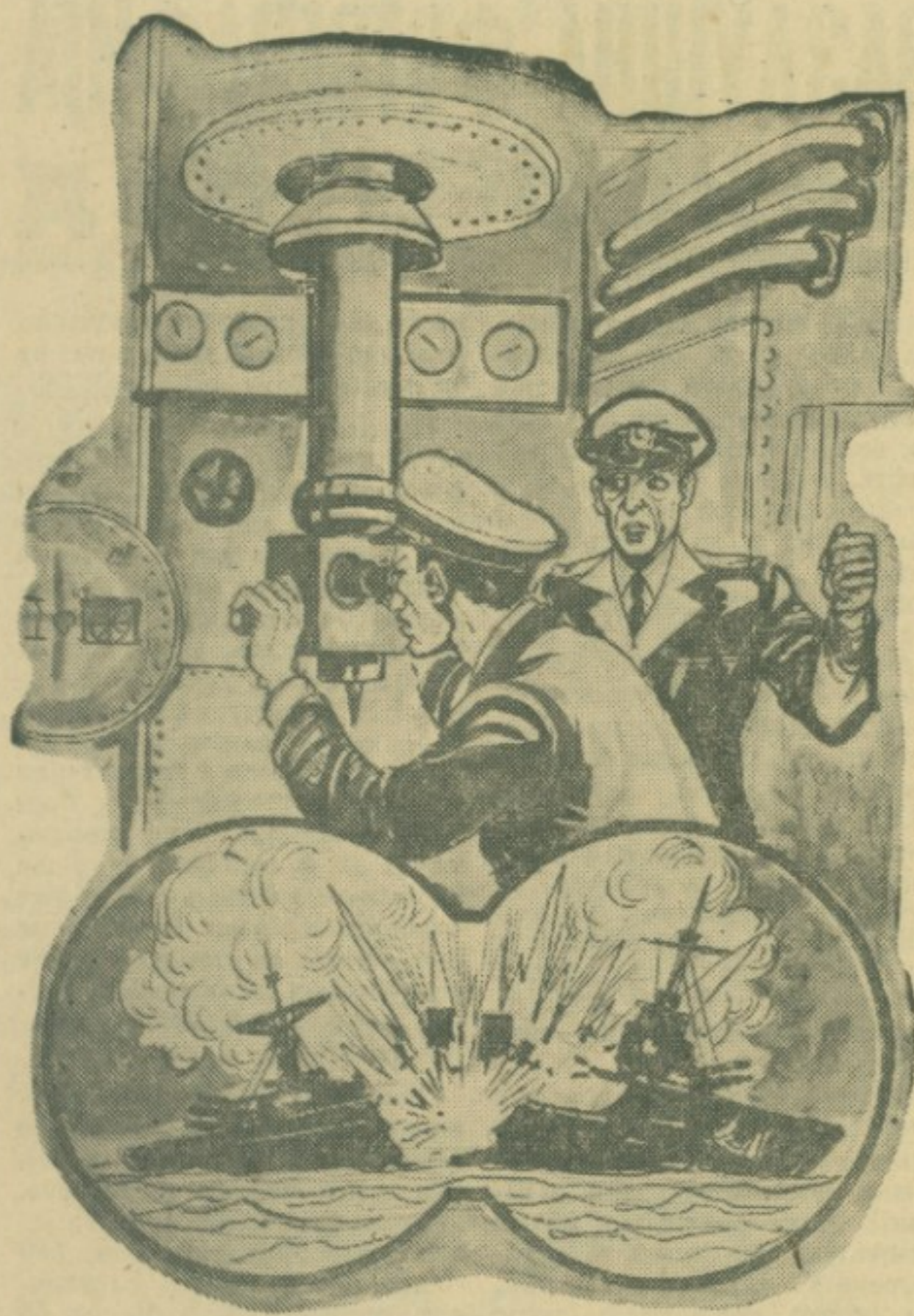
(Наставиће се)

Ова настрешница пркоси земљиној тежи

Неки возачи оклевају да паркирају свој аутомобил испод ове бетонске настрешнице која је подупрta стубовима само на једној страни. Многима изгледа да ће кров настрешнице сваког часа да падне на земљу. Међутим, захваљујући законима статике овај чудни кров стоји. Многобројни луковци и челична жица која се протеже с краја на крај појачавају ову конструкцију.

Њогморница

— Торпедо број један. Па- жња!
 Све је спремно. Потпуна ти- шина. Капетан клима главом првом официру:
 — Дај нам податке, Дик.
 Перископ опет креће нагоре. Ово је најопаснији тренутак. Непријатељ их може сада от- крити.
 — Три пет осам.
 — Спремно!
 — Пали!
 — Торпедо број један ис- паљен.

У предњој торпедној одаји официр посматра цеви за лансирање. Спреман је да ру-

Опет пролази десет секун- ди. И онда команда: „Пали број три!“

О'Кејн пажљиво диже перископ: „Проклетство, пролазе иза њега“. Истовремено при- слушни уређаји јављају: „Бр- зина непријатељског брода 18 чворова“.

— Врши коректуру.
 — Спремно.
 — Нула нула.
 — Вагра.

Четврти торпедо полази ка циљу. О'Кејн виче: „Видео сам торпедо. Окреће се. Спуштај перископ“.

— Дођавола, остави га на-

„ВАХУ“

ком испали торпедо ако зата- је електрични уређаји. Али, све функционише како треба. За тренутак се чује шум воде која улази у цев, а затим мо- тор торпеда.

Официр у командном торњу намешта прекидач на број два. Врше се потребне коректуре и тачно десет секунди пошто је испален први торпедо чује се поново команда: Пали!

— Торпедо број два ис- паљен, — чује се глас торпед- ног официра.

пољу, — урла Мортон. Глас му заучи друкчије. Пун је бе- са. То је глас човека који неће да буде побеђен. Глас човека који може само да победи или погине у борби.

Док перископ почиње поно- во да се диже, очи свих упрте су у капетана. То још никада ниједан командант подморни- це није радио. Сада ће бити сигурно примећени.

Као да зна шта његови љу- ди мисле Мортон наставља:

„Нека нас види, нека пође за нама, а онда ћемо му дати“.

Атмосфера у торњу подмор- нице је до крајности наелек- трисана. Мортонов план се пр- ви пут изводи у историји по- морског ратовања. Четири тор- педо су већ испале. У пред- њем делу подморнице остају још само два. У задњем су четири, али више нема вре- мена да се подморница окрене. О'Кејново лице је згрчено док посматра како Јапанац вешто маневрише и избегава торпе- до, а потом креће право на подморницу. Дим куља из димњака. На палуби јапански морнари трче. Зној лије низ лице првог официра док гле- да оно што му се чини као сигурна смрт. Али ипак гово- ри:

— Угао према правцу нула.

Свестан је неког јаког лу- пања. То удара његово срце. Мортоново лице је црвено, жи- ле као да хоће да попрскају. Игла на сонару се помера. 1400, 1350, 1300, 1250 јарди. Сада додирује ознаку 1200 јар- ди. Капетанова уста се отвара- ју и он шапатам каже:

— Пали!

Пети торпедо са подморни- це полази. Напетост је дости- гла врхунац. О'Кејн даје по- датке. Мортон чека десет се- кунди.

— Пали!

Шести, последњи торпедо

О'Кејн посматра две пену- шаве пруге које се готово спајају у мутној води. На палу- би разарача примећује се поја- чана активност. Нагло поку- шава да скрене. Прва пенуша- ва трака скоро је стигла до њега — сада је тамо... и про- лази на неколико метара иза крме.

Али друга линија прилази мало више са леве стране — сада... сада је стигла.

— Ух, промашили смо!

Бум-бум. Гејзир прљаве во- де диже се у воздух. Тачно на средини разарача... Брод се прелама. Мале фигуре у белим униформама скачу у воду. Из утробе брода куља огроман о- блак паре. Половине се лага- но раздвајају и свака великом брзином тоне у, до малочас, мирну воду залива.

Потрес од експлозије у са- мој подморници је страховит. Као да се подводна бомба распрса у непосредној близи. Али у њој су сви људи весели. Са перископом се из- бацује специјална камера која слика последње минуте јапан- ског разарача.

„Ваху“ се спушта на већу дубину и креће ка отвореном мору. Обалске батерије заси- пају површину воде стотинама граната али оне не плаше под- морницу. Тек касно, те вечери, излази она на површину. Дале- ко од залива Вивак и Јапа- наца.

Последњи светски рат пун је узбудљивих догађаја и на копну и на мору. На Тихом Океану, више него игде и икад, беснела је паклена ратна буја.

Овде доносимо једну слику из тих збивања: о америчкој подморници „Ваху“ и њеном капетану Мортону. О његовом нападу на јапанске бродове у Заливу Вивак. То је био његов први подвиг. После су се низали други, све док једног дана није дошло до трагедије. Мортон и његова подморница са посадом потонули су на дно Јапанског Мора.

Вио је последњи дан 1942 године. Поручник Дадли „Маш“ Мортон преузео је у Бри- збејну, у Аустра- лији, команду над подморни- цом „Ваху“.

Шеснаестог јануара 1943, пошто су све припреме завр- шене, подморница је била спремна да исплови. Док је још падао мрак она је у прат- њи једног разарача кренула ка отвореном мору. Тачно у поноћ разарач се вратио, а кроз ноћ је затреперно све- тлећи сигнал „Срећно... — до- бар лов“. Било је нечег ро- мантичног — мала подморни- ца је одлазила сама, као ви- тез у давна времена, да тражи непријатеља. Рефлектор са подморнице „одговорио“ је лаконски „Хвала“.

„Ваху“ и Мортон отпочели су свој први поход.

Посада је брзо схватила шта смера њихов нови капетан. Од недавно су почели да стижу извештаји — Јапанци користе луку Вивак за припре- мање својих поморских опе- рација. Вивак је требало да се налази негде на северносточ- ној обали Нове Гвинеје. Аме- ричким снагама место је било познато само по координатама географске ширине и дужине. Мортон је имао да пронађе Вивак, да неопажено уђе у лу- ку и ту уништи своју жртву.

Једини путоказ, веома не- одређен, била је карта у јед- ном старом школском атласу. Помоћу резервног сочива за перископ и рефлектора на- прављен је примитиван пројек тор помоћу кога је мапа уве- личана до размере званичне карте Нове Гвинеје. У њу су унесени сви познати подаци.

Док се ово дешавало, „Ва- ху“ је највећом брзином пло- вила у правцу где би требало да се налази лука.

Осмог дана у зору, у 03,30 часова, „Ваху“ је нечујно за- роњила у тамне таласе океа- на, неколико километара се- верно од места где је на кар- ти означено непријатељско пристаниште.

Почело је да свиће. Пери- скоп је стално искакао из та- ласа, окрећући се на све стра- не, док су официри уносили у своју примитивну карту све детаље којих је сваког трену- ка било све више.

Мортон је, избегаваши сусрет са два противподморничка тор- педна чапца, кренуо право ка улазу у залив. Иза једног о- стрва виделе су се само три катарке које су свакако при- падале неком већем броду, можда ратном.

Тешко је описати ситуацију у којој се Мортон налазио. Био је дан. Вода у овом делу

залива била је релативно плит- ка. Између њега и тајанствено- ног брода испречио се велики подводни спруд. Мортон је це- ло пре подне крстарио по ве- ликом заливу. Био је разоча- ран. Осим неколико бродова за искрцавање и једног ремор- кера није било ничега више.

Али, свега неколико минута после један, ситуација се на- гла променила. Осам киломе- тара од подморнице, у јужном делу залива, примећен је је- дан брод. У првом тренутку, пошто перископ сме да изр- ни свега неколико сантиметра, не распознаје се ништа. Мирна вода тако прелама сун- чеве зраке да све изгледа као фатаморгана. „Ваху“ зато ме- ња курс и полази у сусрет броду. Перископ искаче још једном... двапут и слика по- стаје јаснија. Поред обале сто- ји уоктављен велики разарач и неколико мањих јединица.

— Сви на своја места, — пролази шапатам команда.

Мортон жели да се што ви- ше приближи разарачу док је још уоктављен. Подморница се припрема за гађање. Темпера- тура у њеној унутрашњости износи 38 степени изнад нуле. Уређаји за хлађење су зау- стављени да би се избегла свака сувишна бука.

— Перископ напоље! — чује се глас капетана.

Први официр О'Кејн лагано се диже из чућеног става, пра- тећи перископ који се подиже. Очи су му приљубљене за о- кулар. За тренутак види само блаватну зелену воду. А онда перископ избија на површину. Сунце погађа објектив. Прели- ва се у свим дугиним бојама због капљица које се сливају низ сочиво.

О'Кејнов глас је промукао, узбуђен: „Испловио је. Иде право према нама. Угао десет степени према крми“.

— Крма до краја десно! Своим брзином напред! — ко- манда су кратке и прецизне.

— Којом брзином иде?

— Не може да се утврди. Тек је кренуо. Стално убрза- ва, — чује се глас официра на прислушном уређају.

Перископ поново искаче на површину.

— Променио је правац. Пло- ви цик-цак.

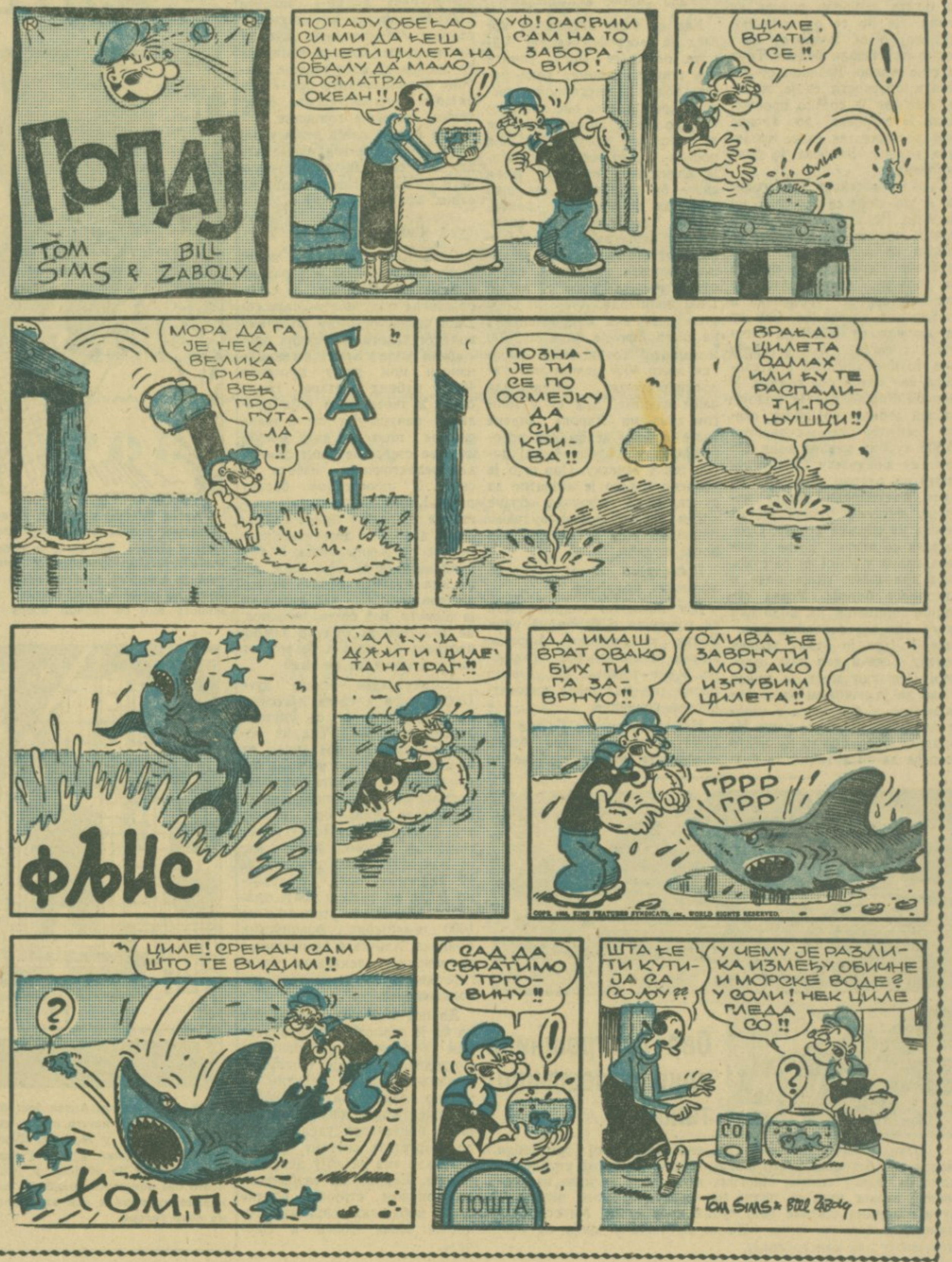
— Спусти перископ. Изгле- да да му је брзина петнаест чворова.

Торпед у предњем делу подморнице су спремна.

— Положај по звуку? — пи- та капетан.

— Три два нула — три два пет — три три нула — три че- тири нула — три пет три.

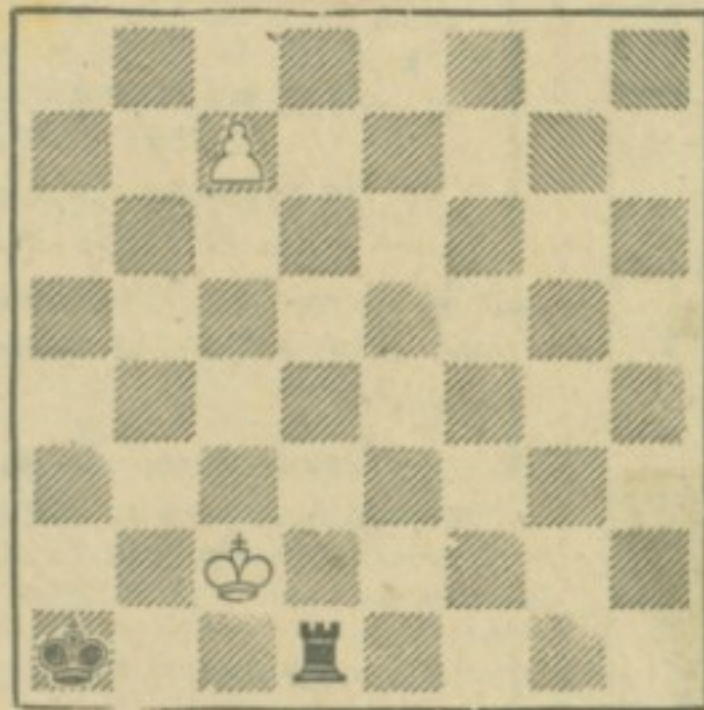
Тешко је пратити циљ кад је тако близу и када се креће релативно брзо.

Учимо шах

XLIII

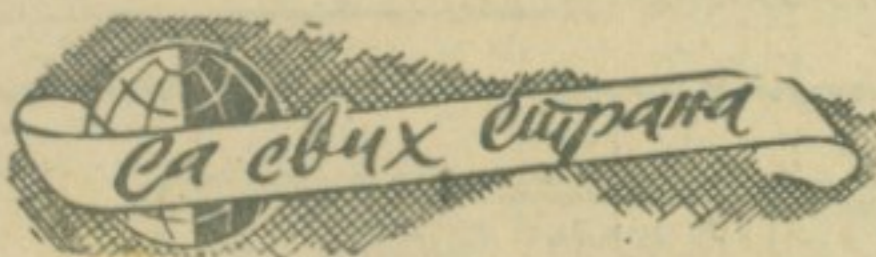
Настављамо разговор о топовима
Погледајте ову слику:

Не изгледа ли вам да је црни у трагичном положају? Бели је напао његовог топа, а у првом походу бели излази пешаком на осми ред и претвара га у даму. Црни, дакле, треба да спасе топа, али и да спречи белог да дође до даме. Постигли и једно и друго није могуће.

Малодушан играч предао би партију, али у шаху, као и у животу, не треба никад, ни у најтежим тренуцима, бити малодушан.

На походу је црни. И он вуче поход који на први поглед може да изгледа бесмислен, а у ствари је спасоносан. Да ли видите тај поход? Ми ћемо вам га показати: Тd1—d4. Уверен да је то поход очајника, бели излази својим пешаком на осми ред и добија даму, а црни одмах вуче топом походу Тd4—ц4 и даје белом шах, а у исто време напада и његову даму. Бели, разуме се, мора да носи својом дамом првог топа, јер иначе губи партију, али после тога црни нема слободног поља за поход краљем, а то значи — пат, нерешена партија. Црни, као што видите, није добио партију, али је није ни изгубио.

ШОФЕРИ СУ ЗАДОВОЉНИ...

Кад су се два млада италијанска аутомеханичара после свестраног испитивања уверила да код уморног возача најпре ослаби притисак руке на волан а потом склапа очи, изумели су уређај који ће аутомобилисту стално одржавати будног. Чим се рука и најмање опусте — не притиска довољно прстен на волану, одјекнује рески звук, а електрични импулси овладају кочицом. Шофери камиона који су овај уређај испробали, веома су задовољни њиме.

НАЈВИШИ У ЕВРОПИ

Напролеће ће почети грађење једног моста на надморској висини од 180 метара изнад Силтала, јужно од Инсбрука у Аустрији, а дужина ће му бити 830 метара. Службине за колски саобраћај. Ово је zasad, на највишем месту подигнут мост у Европи.

ТАКО ОН МИСЛИ

Чувени енглески глумца Алек Гинес сајетје пешаке до великим градовима Британије како да се заштите приликом преласка улице, па каже:

— Ако хоћете да без опасности пређете улицу, особито тамо где је аутомобилски саобраћај највећи, онда то учините у друштву пса, јер нико у Великој Британији неће се усудити да налети својим возилом на пса!

ЗАИСТА МНОГО

Једна статистика спроведена прошлог лета у Португалији изненадила је свет. На девет милиона становника ове земље, колико данас броји Португалија, има 3.600.000 који не знају ни да читају ни да пишу, а то је 40 одсто.

ЦИПЕЛЕ С ПОТПЕТИЦАМА КОЈЕ СВЕТЛЕ

У Њујорку су се појавиле у продаји ципеле са стакленим потпетицама које изнутра осветли једна сијалица при сваком начинењем кораку. Ципеле се већ употребљавају.

ПАНАМСКИ ШЕШИРИ СЕ НЕ ПРОИЗВОДЕ У ПАНАМИ

Погрешно би свако ако брзоплето закључи да се познати летњи шешири од сламе „панаме“ производе у Панами. Они су се одувек производили неколико стотина километара далеко од Панаме — у републици Еквадор.

ДРЕВНИ ОБИЧАЈ

У Француској се још и сада негује један древни обичај: младим питомцима поморских школа, њихови старији другови, већ прекаљени морнари, приреду пре ступања у школу, такозвано „морнарско крштење“. Кандидати се обично изведу на јавни трг где их стари морнари пред масом радозналих грађана припреме за „гњурање“: припашу им нарочите кецеље од мушете, затим им вежу руке на леђа, поставе их да клече и онда, једном по једном гурају главу у пун шафов воде. Поенима се оцењује ко може дуже да издржи.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗАШТО НЕКО ИМА ЗДРАВЕ ЗУБЕ?

На Охио универзитету у САД изолована је из пљувачке једна хемиска супстанца која спречава развој и чак уништава бактерије проузроковаче квара на зубима.

Овај антибактериски фактор припада белачевинастом делу пљувачке, а имају га нарочито особе без кварних зуба.

— Следећи корак у нашем даљем раду, — каже др Грин, — биће да откријемо порекло ове хемиске супстанце која разара бактерије и да испитамо у којој мери се она налази код особа са различитим зубним обољењима.

НОВЕ МЕТОДЕ У МЕТЕОРОЛОГИЈИ У САД

Поред службеника и око десет хиљада добровољаца ради у Савезном метеоролошком бироу у САД. Свакодневно се пуштају бадини снабдени инструментима који радиоталасима шаљу извештаје о временским приликама. Радаром се прате олује. Али и поред свега још не постоје могућности да се дају тачне прогнозе времена.

Амерички метеоролози зато намеравају да циновски „електронски мозак“ прилагоде за службу метеорологије. Балони за мерење временских прилика слаће извештаје директно „електронском мозгу“. Машина ће тада, слажући извештаје из неколико балона, да преведе кодирани радио извештаје и објави податке о општем

временском стању. На тај начин ће се имати за врло кратко време прегледи са великог простора.

Радио-станице ће тако моћи да обавештавају слушаоце о приближавању јачих временских непогода.

СКИЈАЊЕ БЕЗ СНЕГА

У граду Харцу у Западној Немачкој начињена је и већ је пуштена у промет једна стаза за скијање без снега. Постоја је песком, шљунком и машинским уљем. По њој се спортисти могу скијати у току читаве године, али су и скије нешто другачије — од метала.

МЕТАЛ ЛАКШИ ОД ГАСА

Литијум 6 је најлакши метал на свету. Професор универзитета у Мичигену Доналд Монтгомери дошао је до тог закључка мерећи отстојање од литијума 6 и литијума 7.

— Ако бисмо, — каже он — сабили водоник тако да његови атоми образују металну материју, он би био тежи од литијума 6.

ОДВАЈАЊЕ БРИТАНСКИХ ОСТРВА ОД КОПИНА

Већ више година научне групе геолога, археолога и океанографа, изражавају сумњу да су острва, на којима се данас налази Велика Британија, одувек то била. Као доказ служе им упоређења са семеном праисториских биљака. Претпоставља се да је отцепљење наступило пре 8.000 година.

АТОМСКО ГРЕЈАЊЕ У ШВЕДСКОЈ

За неколико година ће бити пуштене у рад прве инсталације за грејање кућа на атомски погон. Шведски научници су описали ове уређаје на Конференцији за мирољубиву употребу атомске енергије у Женеви.

Два атомска реактора ће се налазити под земљом, у стени, да би се смањила опасност од радијација. Добијена енергија ће се користити и за стварање електрицитета. Јужно од Стокхолма биће постављен један реактор Р—3, а други, зван „Адам“, 120 километара западно од престонице, у Вастеросу.

ОБЕЗБЕЂЕН ПОВРАТАК ИЗ ВАСИОНЕ

У САД су усавршени летачки инструменти који ће омогућити ракети X—15, чија је брзина 3.200 км на час, а висина кретања 160 км, да се врати у земљину атмосферу. Овај систем се састоји из три јирокопа на стабилном постољу и лаке машине која анализира податке о путовању. Захваљујући овим инструментима, пилот ће тачно знати шта се догађа са ракетом, и моћи ће да је управи тамо где треба.

... птићи малагаскарске кукавице чим угледају непријатеља шире уста да би му на својим нешцима показали две светле мрље које изгледају као какве велике страшне очи. На тај начин они се док су још у гнезду бране од непријатеља.

... на Антарктику кише никад не падају.

... кроз планину која стално капље истече за годину дана

... људи су правили бурад још пре четри хиљаде година.

нарочито у северним крајевима Европе где је увек било много шума.

... први канали за које се зна изграђени су у Египту, у шестом веку пре наше ере. Они су спајали Нил и Црвено Море.

... лавови и тигрови достижу пуну снагу већ у другој години. Слон релативно касно сазрева: његова прва младост траје 25 година.

... реч „цилиндер“ која означава нарочиту врсту високих шешира, и реч „сундар“ (чунак) имају и они у мањим.

сто порекло: од грчког „килиндрос“ — ваљак.

150 кубних метара воде.

... према тврђењу једног лингвисте, људи у већим градовима говоре мање него они у мањим.

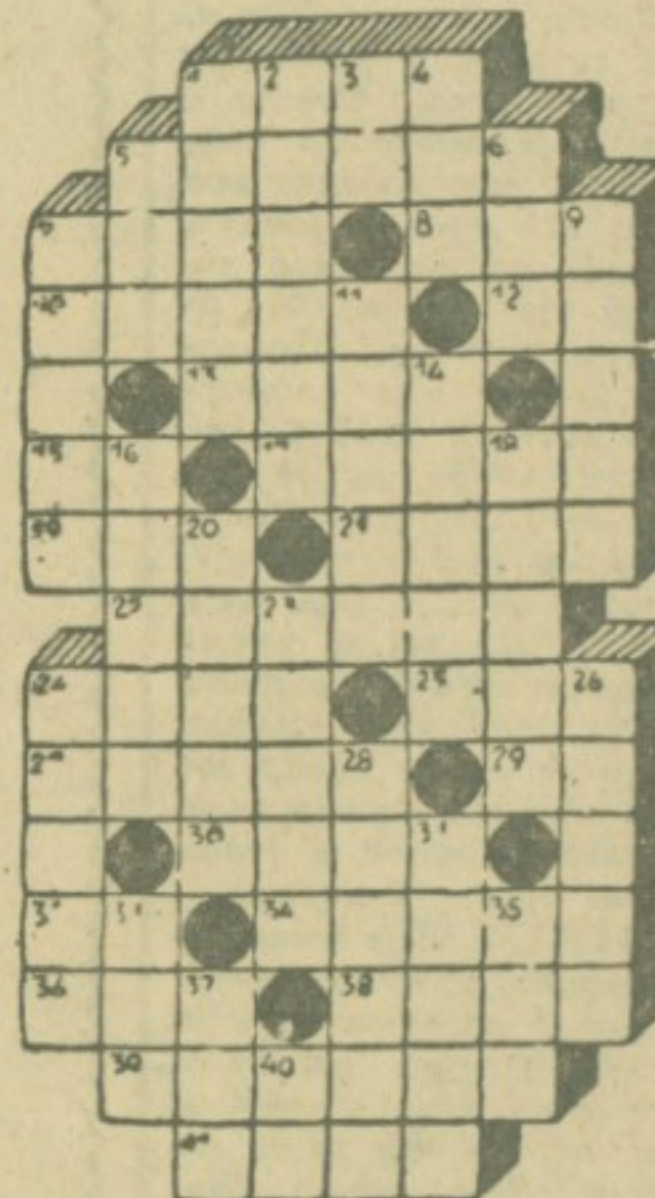
... највиша тачка у Србији је врх планине Ђеравица (2.566 метара), а најнижа на ушћу Тимока (35 метара надморске висине).

... реч „дахија“ којом се данас означавају алогласне јаничарске старешине, постала је од турске речи „дахија“, која управо значи „ујак“.

Водоравно: 1) канцеларија, биро (енгл.); 2) руски композитор („Русан и Људмила“); 3) морвешки композитор; 4) црна креда; 5) један инсект; 6) елидирана свеза; 7) врста жирафе; 8) језеро у Африци; 9) град у Енглеској; 10) ручак у природи; 11) град у Узбекистану; 12) део тела код неких животиња; 13) летопис; 14) нота; 15) небески свод; 16) врста першуна; 17) један занатлија; 18) неодолен; 19) обрадива земља; 20) врата пешава; 21) сека у Немачкој.

Усправно: 1) маслина; 2) личност из опере „Сениљски берберин“; 3) десна притока Дунава; 4) смучке; 5) главни, највећи део; 6) свеза; 7) речна риба; 8) страво мушко име; 9) стари новац; 10) нишке пољско и шумско, божаство у античко доба; 11) француски физичар; 12) једна игра карата; 13) отоман; 14) котур; 15) теснац у Вердапу; 16) град у старој Арабији; 17) шпански романописац („Крвава арена“); 18) један инсект; 19) део течности; 20) женско име; 21) несит; 22) хемиски знак за ренијум.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Р(анковић) С(ветолик); 2) Нилс; 3) Рузија; 4) Калевала; 5) ода; 6) јод; 7) со; 8) У6; 9) Ја; 10) Новара; 11) ваза; 12) колело; 13) ма; 14) аш; 15) ос; 16) ало; 17) фио; 18) каменша; 19) Јелад; 20) рана; 21) на.

Усправно: 1) риме; 2) слив; 3) нула; 4) сјај; 5) радост; 6) алоја; 7) коо; 8) ала; 9) 12; 10) увала; 11) Базел; 12) ово; 13) ран; 14) калај; 15) осца; 16) мак; 17) Иса; 18) Омер; 19) Фида; 20) елан; 21) „Нана“.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

РАЗНЕ ДЕЧЈЕ ИГРЕ

Вук и јагањци (гобња слика). — Прво се начини круг кредом или каменом. То је место у коме се јагње спасава од вука. Јагње је, као што се види на слици девојчица, а вук је мушкарац. Кад јагње изиђе из круга, вук га гони. Чим уђе у круг, заштићено је. Ако вук ухвати јагње ван круга онда ће мушкарац бити јагње а девојчица вук. У случају да има више јагањца и један вук, на знак вешталке сви јагањци морају да напусте своје кругове и док их вук гони, они се труде да уђу у круг који није заузет.

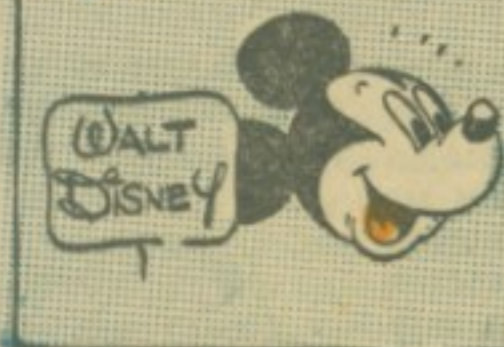
Трка на саксијама (средња слика). — За око трку употребљавају се обичне саксије за цвеће. Кроз рупу на дну проуче се жид која се на доњем делу веже за комадић дрвета. Такмичари се поину на саксије и, да би могли да корачају потезу их навише помоћу жиде.

Каубојска игра (доња слика). — Потреб-

не су вам четири потковице и два гвоздена коца дужине 75 см. Кочици су косо забијени у земљу на растојању од 10 м. Најбоље је врати учество, двојица на једној а двојица на другој страни — два дечака у белом и два у црном — али тако да се сваки од њих увек налази са својим противником (погледај пртеж).

Играч стане позади коца и баца потковицу према супротној страни. Ако га потковица захвати, као на пртежу 1, играч добије 5 поена. Ако падне испред коца, добија 3 поена. Ако играч успе да баца потковицу тако да се она наслоји на коца супротној страни губи 3 поена. Међутим, ако се није постигла изједна од ове три могућности с нашег пртежа, онда онај чија је потковица најближе пала гвоздику и налази се у правој линији од места бацања добија један поен. Побеђује група која прва постигне 21 поен.

МИКИ

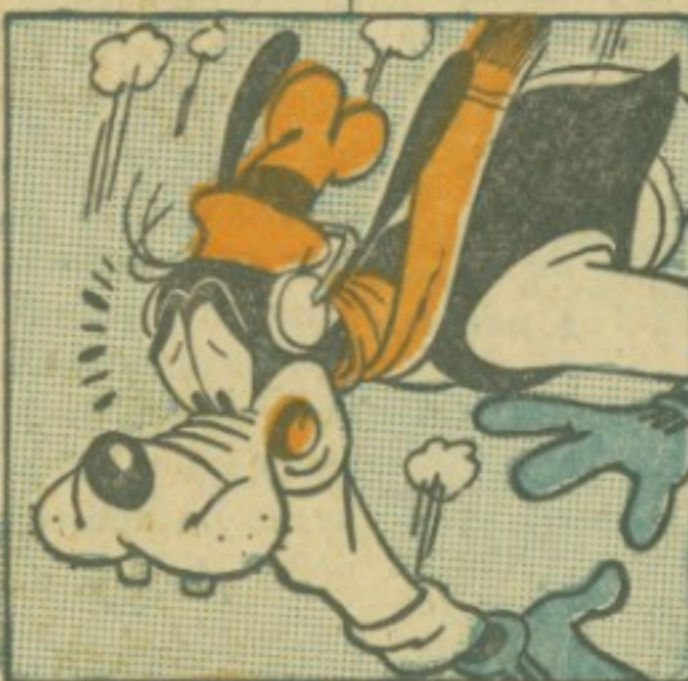
МИКИ И ЈА ИДЕМО ДА НАЈДИМО НЕКОЛИКО ОЧИМА - КАКО ОШЕШТИ?

ЈОК! ИДЕМ ДА СЕ УСАВРШАВАМ У СКИЈАЊУ!

ОВО ТИ ЈЕ ЖИВОТ, БРАТЕ!

КАО ДА ЛЕТИМ!

ДОВРАГА! ПА ЈА ЗАИСТА ЛЕТИМ!

ХУМ!

ТУУУП!

МОЖДА МЕ ОМ ВАРАЈУ АЛ ЗАКЛЕО БИХ СЕ ДА ОВАЈ СНЕШКО БЕЛИК ЛИЦИ НА НЕКОГ ПОЗНАТОГ!

НЕ РАЗУМЕ

— Не разумем тог Попаја, — жали се Пера Ждера Оливи. — Тек је прошао први, а он већ данас нема ни динара.

— Откуд знаш? Је ли ти тражио новац на зајам?

— Није. Тражио сам ја њему.

СТРУЧЊАК

Хорације купио мало шумање на селу и сав се посветио својим воћкама. Једне недеље дође му у посету Паја Патак. После ручка одведе га Хорације у воћњак. Док су шетали између дрвета која су тек била приметна плод, Паја је, правећи се велики стручњак, замераво свд овоме, сад ономе.

— Е, мој Хорације, — рече Паја показујући на једно дрво, — слаби су изглед да ћеш имати користи од свих воћњака. Погледај само оно стабло. Криво, криво, с мало грана. Морам ти рећи отворено: бићу много, много изненађен ако ти са овог дрвета добијеш и пет килограма јабука.

— И ја ћу се изненађивати, — одврати Хорације — ако добијем и једну једину јабучку. Јер, знаш, ово је крушка!

ПИТАЊА ОДОДОРИ

Где се налази Пролошко Језеро?

Шта је катахреза?
Шта је кушак?
ОДГОВОР:

ПРОЛОШКО ЈЕЗЕРО налази се 2 километра западно од села Пролошица у Далмацији, у Сплитској области. Називају га и Блато. Воду до-

бија од једног крака периодског потока Суваје, који се губи у понорима језера. Поток Суваја е правом је добио то име, јер му је корито суво просечно 279 дана у години, а кад набуја, ниво воде му је висок 60 до 210 сантиметара. Пролошко Језеро има надморску висину од 256 метара. Понегде му је дубина 3-5 метара. Површина му је 3,33 квадратна километра, али није стална. Наиме, за време влажних година нарасте до 4,25 квадратна километра, а за време сувих година од њега остане само неколико локава и један зенац дубок 10 метара.

КАТАХРЕЗА је срчка реч и означава рђаву употребу. Обично је то погрешка и употреба фигура, било да је само једна фигура нелогична и нетачна, или да су две фигуре рђаво узете. На пример: „На троје је војску раздеојо“.

КУШАК је велика црвена мраморна плоча која се жене оплављале по врху тлачница. Носила се у пиротском крају.

БАШУГАНИК

ЦАРЕВИК МИЛОШ, ПУТУЈУЋИ КРОС СВЕТ, ДОШАО ЈЕ У БИСЕРГРАД... ПОШТО ЈЕ ПРОУБИЛАО АНЂАЈЕ И ДИВОВЕ КОЈИ СУ ПУСТОШИЛИ ОВАЈ ГРАД, СПАСАО ЈЕ ЦАРЕВУ КЕРКУ КОЈУ ЈЕ, ДОК ЈЕ СПАВАЛА ХТЕЛА ДА УЈЕДБЕ ЗМИЈА ОТРОВНИЦА.

ЦАРЕ, НИКО НЕ МОЖЕ ДА ИЗВАДИ НОЖ ИЗ ЗИДА

ИЗВАДИТЕ ГА ОНАЈ КОЈИ ЈЕ СПАСАО МОЈУ КЕРКУ...

ЦАРЕ, ДИВОВИ СУ НАЂЕНИ МРТВИ!

ОБУДА СУ СЕ ПОПЕЛИ, А ТАМО НА СТЕПЕНИЦАМА СУ НАШЛИ СМРТ...

ЦАРЕ, НА ОВАЈ БИСЕРНОГ ЈЕЗЕРА ЛЕЖИ МРТВА ДВОГЛАВА АНЂАЈА...

КО ЛИ ЈЕ ЈУНАК КОЈИ ЈЕ СВЕ ТО УЧИНИО?

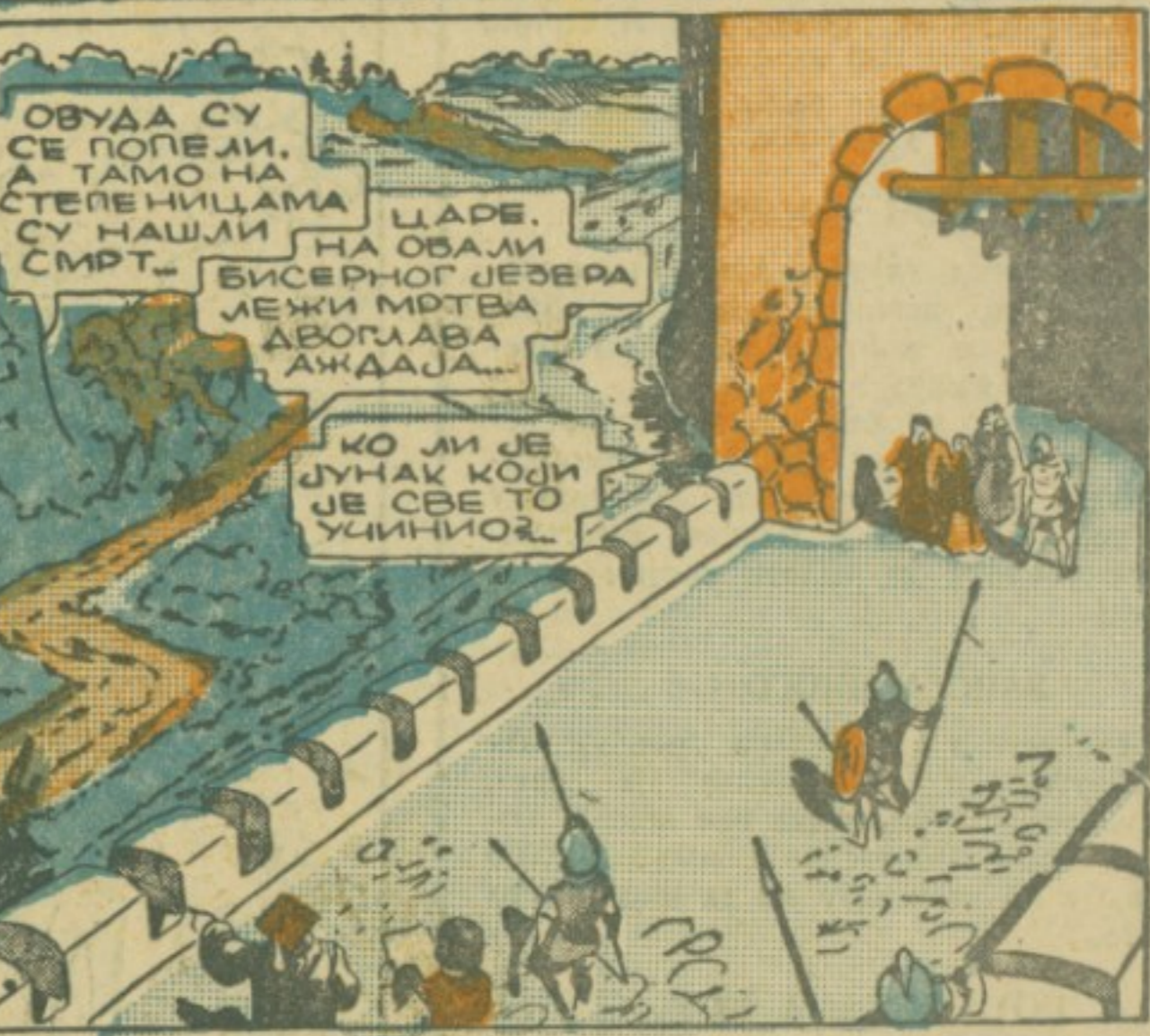
ПОГЛЕДАЈТЕ, НЕКА ГОМИЛА ДОЛАЗИ ИЗ ШУМЕ И ПРИДЛИЖАВА СЕ ГРАДУ

ОТВАРАЈТЕ ИМ ВРАТА... ТО СУ НАШИ ГРАЂАНИ КОЈЕ СУ ДИВОВИ ОДВЕЛИ

ЉУДИ КОЈИ СУ СПАСЕНИ ОД ДИВОВА ИЗВЕЛИ СУ ПРЕД ЦАРА...

КЕРКИ, ЗНАШ ЛИ КО ЈЕ ТАЈ ЈУНАК?

НЕ ЗНАМ! СПАВАЛА САМ И НИШТА МЕ ИЗ СНА НИЈЕ ПРОБУДИЛО...

ЕТО, ЦАРЕ, ТАКО ЈЕ БИЛО, А КАД НАС ЈЕ ПУСТИО ИЗ ПЕЋИНЕ, ТАЈ ХРАБРИ МЛАДИК, ЗА КОГА ЗНАМ САМО ДА ЈЕ СЕ ЗОВЕ МИЛОШ, ОТИШАО ЈЕ СА СВОЈИМ СЛУГОМ ДА ЊЕ НА ЗАПАД...

УЗМИТЕ НАЈБРЊЕ КОЊЕ И ПОТЕЦИТЕ ЗА ЊИМА!